

יחסי הורים-בנות בגיל ההתבגרות

(שיחה באחת האולפנות)

בחרתי בנושא זה של מערכת היחסים בנות-הורים בגיל ההתבגרות, מאחר שבניגוד לגיל הילדות שהיה בעיקרו בבחינת קבלה מבחוץ, הרי בגיל זה יוצר הנוער את עצמו. הוא מתעניין במודע מהו, מיהו, איך עליו להתנהג ויש בכוחו לעצב את אישיותו.

גיל ההתבגרות הינו בבחינת שלב, והאישיות היא תוצאה של ההתפתחות בגיל צעיר יותר. זה תלוי במידה רבה, בנוסף לגנים, גם במערכת המשפחתית. יחסי ההורים בינם לבין עצמם ובינם לבין ילדיהם. יחסי הילדים בינם לבין עצמם, מיקומו ומעמדו של כל אחד מהילדים ככבוד, כ"סנדוויץ'" או כבן-זקונים. וכשם שהוא הינו תוצר של הגיל הצעיר יותר, כך השלב הבא, גיל הבגרות, תלוי בהתפתחות בגיל ההתבגרות.

כל אחת מאופיינת מבחינות שונות:

מבחינה פיזית - גבוהה, נמוכה, שחרחרת או בהירה וכד'.

מבחינה שכלית - בעלת תפיסה מהירה או איטית, בעלת זיכרון או שכחנית, חכמה או להיפך.

ומבחינה נפשית - טיפוס נוח או קשה, אופטימית או פסימית וכד'.

ועתה בגיל 14-15 היא כאילו עומדת בפרשת הדרכים: והשאלה הנשאלת היא: האם היא רוצה להמשיך כדאשתקד, לחיות מיום ליום לפי המקרה, בלי לחשוב, או שהיא רואה לעצמה דמות מסויימת שהיא רוצה להידמות אליה, גם אם זה מחייב אולי שליטה עצמית וחינוך עצמי בשטחים מסויימים.

א. בני-הנוער: ההורים אינם מבינים אותנו

גיל ההתבגרות נחשב כאחת התקופות הקשות בחיי האדם, הינו רווי משברים כתוצאה ממעבר משלב לשלב בשטחים שונים בבת אחת ובשטח ההתפתחות הגופנית, המינית, ההתפתחות השכלית וגם הנפשית.

בזכות התפתחות החשיבה האנליטית, כל דבר מועבר תחת שבט הביקורת, ובני-הנוער אינם מוכנים לקבל בקלות כמו בעבר כל דבר שנאמר להם. הם רוצים לחשוב באופן עצמאי, להחליט באופן עצמאי ולעמוד על שלהם, מה שיוצר לא אחת הרגשת מרי או התנגדות להורים ומחנכים.

ההורים הרגילים לראות את ילדיהם עדיין כקטנים, אינם מרוצים מ"עצמאות" זו והם מתרגזים ומגלים את מורת רוחם. לנוער נדמה "שלא מבינים אותו" - מאחר ש"ההורים הם חניכי דור אחר", וזה יוצר אצלם מצבי-רוח ומתיחויות.

אילו רצה הקב"ה לייצר רובוטים, היה הכל יותר פשוט מבחינת המחנכים. אולם בכדי שיגדל אדם עצמאי, המסוגל לחשוב ולשקול, הוא צריך ללמד לבקר דברים, לשקול אותם, להוציא מסקנות הגיוניות, ואת זה הוא לומד בגיל ההתבגרות ע"י ניסיון הביקורת וההתנגדות.

ב. גורמי-המתיחות בין ההורים לבנות

ויכוחים חריפים מתנהלים עם בנות, בדרך כלל, בארבעה מישורים: הוצאות כספיות, שעת החזרה הביתה, בעיית התלבושת ועניין ה"חברות".

בעניין "דמי-הכיס" יש להורים לעתים קרובות הרגשה שהנערה תובעת כסף לצרכיה בלי להתחשב לגמרי במצב ההורים ובצרכי הבית. יש צרכים חיוניים יותר מפרט זה או אחר, שהנערה מעוניינת בו, ואילו היא רואה את צרכיה בלבד, ורק עניין זה חשוב בעיניה.

הוויכוח מתי על הבת לחזור הביתה ממסיבה:

הבת טוענת "כולם נשארים עד מאוחר", ואילו ההורים טוענים שלפעמים מסוכן לבת לחזור מאוחר לבדה, ומגייסים עובדות מן המציאות המוכיחות זאת. כמו כן נראה להם, שזה עלול לפגוע בשמה הטוב של הבת, או חוששים שהתנהגות כזאת לטווח רחוק איננה רצויה.

לפעמים קיימים ויכוחים על סגנון הלבוש, כשהתשובה הרגילה היא: "כולם לובשים כך". הבנות רואות בזה עניין של "אופנה" בלבד, ואילו ההורים רואים במחשופים או ב"מיני" בעיה של גירויים וצניעות.

כשהורים מתנגדים ל"חבר" בגיל זה, הרי זה בגלל חששם לצניעות הבת, שמא תיהפך ל"פרפרית", שמא תשקע בנושא ותזניח את כל השאר: לימודים, פיתוח האישי וכו'.

הרקע לוויכוחים הוא לרוב ראייה שונה של המציאות, שיקול לטווח קצר או רחוק, וההבדל בין הגישה הרגשית של הבת לשיקול ההגיוני של ההורים. כלומר, הברלי-גישות בגלל הסתכלות שונה על החיים והעדר ניסיון מצד הדור הצעיר.

לכאורה, נדמה שאין מקום לגישור, אולם כל זמן שהוויכוחים הם על הרקע האידיאולוגי, דיון לגופו של עניין באמצעות הסבר הגיוני והדיון מתנהל בלי מתח של עצבים, כשברקע קיים יחס חם משני הצדדים, ללא נזיפות, עלבונות והאשמות הדדיות, יש בהחלט סיכוי לגישור בין הגישות השונות ותקווה להבנה הדדית.

כאן ישנה להורים גם הזדמנות ללמד - ולנוער ללמוד - את הדרך לפתרון קונפליקטים וחילוקי דעות, מה שמשמש בסיס ויסוד לצורת ההתנהגות בעתיד.

תיקון המידות

זה הגיל שבו אפשר וגם צריך לעבוד על תיקון המידות. חיים בפנימייה מבליטים את הבעיות הקיימות בגיל ההתבגרות: גאווה יתרה במקרה של כשרון, יופי, חוכמה וכד'. התנשאות וזלזול בזולת. אי התחשבות בצרכי השני. הקמת רעש כשהחברה ישנה או מכינה שיעורים. הבלטת רמת חיים גבוהה יותר בתלבושת בהשוואה לאחרות, שאין להן.

הימנעות מקבלת תפקידים, תסמונת "הראש הקטן".

התחמקות מעזרה לחברה נזקקת וכד'.

איך ניתן להתגבר על כך?

על כל הבעיות הללו ניתן להתגבר בעזרת הבלטת היסוד:

“שוייתי ד’ לנגדי תמיד!”

אם זוכרים שכל תכונה טובה או כשרון מולד, בין אם זה חוכמה, יופי, לב טוב ואפילו עושר, הם מתנה מבורא-עולם בשביל ליהנות בהם את הבריות, וזוכרים להודות לו על המתנה היפה, הרי זה מחייב לא להפוך את זה ח"ו לבסיס לגאווה, כי אם להשתמש בזה ככלי לעזרה לזולת.

וכבר נאמר במשלי: “ועם צנועים חכמה”.

כשנושא פיתוח האישיות החיובית הופכת למטרה, וכשעובדים על כך בגיל ההתבגרות - ותנאי פנימייה בגלל החיים החברתיים האינטנסיביים היא מעבדה מצוינת לכך - סיכויי הכן או הבת להצליח לכל אורך החיים בחיים החברתיים מרובים הרבה יותר, ועל ידי זה נבנה הבסיס החשוב ביותר לחיי משפחה מוצלחים בעתיד.

שיחה בפני כיתות ט' באחת האולפנות

(על יסוד שאלות)

שלום בנות, וערב טוב !

שמחה אני על ההזדמנות שניתנה לי להיפגש איתכן ולענות לכן על השאלות אשר העמדתן לפני בנושאים אשר מעניינים אתכן.

מאחר שמרבית שאלותיכן קשורות בשטח שבינו לבינה, בצורה זו או אחרת, רוצה אני בראשית דברי להציג לפניכן את נושא המשפחה בכלל, והמשפחה היהודית בפרט, שההתייחסות שבינו לבינה הוא פועל יוצא ממנה, ובדברי אשלב את התשובות לשאלותיכן.

"לא טוב היות האדם לבדו" (בראשית ג', י"ח)

למדנו כבר בבראשית שכשהקב"ה יצר את האדם, הוא יצר אותו תחילה "עפר מן האדמה", כלומר יצר אותו תחילה מהיסודות החומריים, ואחר-כך נפח בו "נשמת חיים" שיש בזה מ"צלם אלקים", מהיסודות הרוחניים. אף על פי כן נאמר אחר-כך: "לא טוב היות האדם לבדו", מציאות זו שהאדם הוא בודד, שהוא לבד בעולם, איננה מציאות טובה. האדם שיש בו שני היסודות, גוף ונפש גם יחד, לא יכול להיות כשאר בעלי החיים. לבעלי החיים מספיק לצורך המשך הקיום של המין היסוד המיני בלבד, ואין להם שום צורך ביותר מזה, ואילו האדם, הוא בעל נפש, זקוק לא רק לסיפוק הצרכים הפיזיים שלו, הוא זקוק גם לסיפוק הצרכים הנפשיים שלו. הנפש הזאת זקוקה לשותף, שיביין אותו, שיהיה שותף לחוויותיו, הוא זקוק לעזר כדי למלא את התפקידים המרובים שמוטלים עליו, ולכן הקב"ה יצר את האשה, שיש בה גם יסודות חומרניים, וגם יסודות רוחניים בדומה לאדם, כך שיוכלו לעזור איש לרעהו הן בשטח הפיזי והן בשטח הרוחני במסגרת המשפחה.

חשיבות הבית השלם בשביל הדורות הבאים

א. יחסי אנוש

בכדי שהדורות הבאים, ממשיכי הדורות במשפחה האנושית, יוכלו להתפתח בריאים בגופם ובנפשם, צריכים האב והאם - בוני המשפחה - לחיות בתנאים חברתיים כאלה, שיוכלו יחד מתוך מסירות ודאגה לבנות את הבית, בו הילדים גם יקלטו את המערכת הזאת של יחסי-אנוש, כיצד אדם צריך לחיות בעולמו. לשם כך צריכה להיות הבנה בין שני בני הזוג. כשהילד רואה שאבא ואמא חיים מתוך הבנה הדדית, מתוך מסירות הדדית, כל זה מלמד את הילד איך אדם צריך לחיות בעולם, ואח"כ הוא מסוגל ליישם את זה במסגרת המשפחה שלו.

ב. אהבה ונאמנות

היסוד של חיי המשפחה הוא שהבעל והאשה יהיו נאמנים זה לזה, ושלא "יפזלו" ח"ו לכיוון אחר. יש מי שפירש את הברכה שנאמרת במסגרת הברכות מתחת לחופה: "שמח תשמח רעים האהובים כשמחך יצירך בגן-עדן מקדם": מה ייחד את האדם הראשון בהיותו בגן עדן, שיש להזכיר את זה כדוגמא בשעה שבאים לבנות בית חדש? התשובה היא שאדם הראשון היה בגן-עדן גבר יחיד, וחווה היתה אשה יחידה, כך שלא היתה שם שום אפשרות ל"פזילות", וכך מברכים גם עכשיו את הזוג הצעיר שהחיים המשותפים שלהם יהיו במידה כזאת של שלמות.

אם ישנן בעיות במשפחה, אם האשה אין לה אמון בבעלה, או שהבעל ח"ו אין לו אמון באשתו, ותשומת הלב של אחד מהם מופנית למישהו מחוץ לבית, אז כמובן בן הזוג המוזנח הוא מסכן, מעוצבן, מתוח, אינו יכול להתייחס בשלווה אל בן/בת זוגו. הילדים מרגישים את המתח הקיים בין ההורים. הם חיים באווירה של "ברוגז", של מתיחות, של חוסר יחס, וזה גורם שהם גדלים באווירה של חרדות. "אולי אבא עוזב את הבית, אולי אמא עוזבת את הבית", מה יהיה בגורלו? האם ידאגו לו או לא?

הילד הקטן, יש לו חיישנים, הוא מרגיש את המתח במשפחה, והוא גדל בחוסר-ביטחון ונפשו מתערערת. בנוסף על כך, אין ההורים יכולים לשמש לילדיהם דוגמא של יחסי-אנוש מתוקנים, ונפשם של הילדים מתערערת.

ילדים, שחיים בבית כזה, חוסר הביטחון שלהם והעדר שלוות-הנפש מורגשים אצלם כבר בגיל צעיר, לפעמים כבר בגן, ועוד יותר בבית הספר. מרגישים ש"משהו מציק להם". הילדים אינם רגועים, אינם מסוגלים להתרכז, ואז מתברר ש"משהו בבית לא בסדר.

הגורם הייחודי בבית היהודי:

דברים אלה שאמרנו יכולים להיאמר בכל מקום ומקום בעולם, כשבנות שואלות שאלות בנוגע לחיי משפחה או לקראת חיי משפחה.

המטרה: עם סגולה

אצלנו יש משהו נוסף. לאברהם אבינו, שהוא האב הראשון של עם ישראל, נאמר: "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ד' לעשות צדקה ומשפט" (בראשית י"ח, יט). זאת מטרת עם ישראל בעולם. יש לו תפקיד מיוחד בעולם, להיות עם "סגולה", ולכן הנפש של האדם מישראל צריכה להיות מרוממת יותר, והמעשים שלו צריכים להיות טובים יותר. אם כך, לא מספיק שהבית היהודי יהיה בנוי בדיוק כמו בית של כל עם אחר. הוא צריך להיות בית נעלה יותר, מרומם יותר, המסירות של הבעל לאשה צריכה להיות בדרגה גבוהה יותר, הקשר ביניהם צריך להיות חזק יותר, טהור יותר, מרומם יותר, מקודש יותר. האהבה והדאגה לילדים צריכה להיות מובטחת ללא סייג, הילדים צריכים לגדול בתוך אווירה של "אהבה, אחווה שלום ורעות", וזה מחייב עוד יותר, שכל מה שדיברנו תחילה יהיה כאן איתן יותר.

בגלל זה בבית היהודי בשטח שבינו לבינה, ישנם הרבה מצוות וחוקים, שעמים אחרים אינם חייבים בהם. יש מצוות-עונה ואיסורי-נידה וסייגים שונים, שצריכים ליצור את המסגרת והאווירה של טהרה וקדושה.

מדוע האשה הנידה טמאה?

נשאלתי: מדוע נחשבת האשה נידה והיא טמאה, ואסור לנגוע בה? על השאלה מדוע? - ישנה תשובה אחת: כך ציווה הבורא.

אנחנו רק מנסים להסביר, לפי מידת הבנתנו.

התורה קובעת: שהקשר שבינו לבינה יהיה רק בימים של טהרה, בשעה שמבחינה גופנית ומבחינה נפשית האשה בריאה ביותר, ובאותם הימים שאסור לנגוע באשה מבחינה גופנית, מתחזק הקשר הרוחני-חברתי. באותה שעה היא ידידה, חברה, שבונים יחד את ה"בית". מתחזק יסוד העצמאות הנפשית וחוסר-תלות-היתר.

אצלנו הקשר שבינו לבינה קשור עם צניעות. צניעות פירושה הפנמה, חיים נפשיים עמוקים יותר, לא מוחצנים, הפנמה כלפי פנים מתוך הרגשה הרבה יותר עמוקה. המרחק בימי הנידה הוא היוצר אחר כך קרבה נפשית-לבבית יותר בימי הטהרה.

ואשר למושג "טומאה" - הציבור שאיננו מתמצא במקורות שלנו, חושב שמושג זה של "טומאה" קשור במיוחד עם עולם הנשים, ויש בזה כאילו פחיתות כבוד של האשה, ולא כן הדבר. ישנה בגמרא מסכת מיוחדת, מסכת "קדשים", שעוסקת במיוחד במושגים של טהרה וטומאה, ומתי הטומאה חלה, וזה קשור במיוחד עם בית המקדש. בה במידה שהדבר היה מקודש יותר, החשש שייטמא היה רב יותר. (גם עכשיו אסור לעלות על הר הבית מכיוון שכל הגברים טמאים טומאת-מת). טומאת האשה קשורה רק ביחס לבעלה, והיא בתקופה זו אסורה עליו. והגדרת הטומאה משמעותה מרחק, ויפה הגדיר רבי יהודה הלוי בספר הכוזרי שעניין נידה הוא יסוד של איסור ולא טומאה במובן המקובל (מאמר שלישי ס' מ"ט).

עד כאן הרקע הכללי, המופשט כביכול, ועכשיו נעבור הלאה לשטח נוסף, לעניינים ששייכים יותר לחיי יום יום שלכן.

* * *

החיים משולבים מן העבר דרך ההווה אל העתיד

אתן נמצאות עכשיו באותה תקופה בחייכן שנקראת "גיל ההתבגרות". גיל ההתבגרות הוא שלב אחד בחיי האדם. עד שהגעתן לגיל הזה עברתן כבר שני שלבים, את גיל הינקות וגיל הילדות.

כשאדם חי את חייו נדמה לו, שאלו הם החיים, שכך יהיה תמיד, והוא אינו מסוגל לתאר לעצמו את המחר. כשישנו בבית ילד בן שלוש, ונולד תינוק נוסף, מה אומר הילד בן ה-3: "אני כבר גדול, אני בן שלוש". אותו דבר קורה, כשישנה בבית ילדה בת שש, ולה אחות

קטנה. איך הילדה בת השש רואה את עצמה? אותו דבר, "היא כבר גדולה!" אתן שהינכן כבר בנות 14-15 ודאי וודאי שאתן מרגישות כבר את עצמכן כגדולות. ישנן ביניכן כאלו שגבוהות יותר מאמא שלהן, ונדמה להן, שהן כאילו יכולות להסתכל על אמא שלהן מלמעלה למטה...

אתן גדולות, ונוסף על כך, כמובן גם חכמות, וכשקראתי את השאלות שלכן, הרגשתי באיזו מידה אתן מרגישות את עצמכן מבוגרות. עם זאת, מן הראוי להבין נקודה חשובה. אף על פי שאמרתי שכל אחד, אפילו אדם מבוגר איננו מסוגל לתאר לעצמו איך הוא ייראה בעתיד, עם זאת אין לשכוח, שכל שלב בנוי ומבוסס על השלב שקדם לו, והחיים שלנו משולבים מן העבר דרך ההווה אל העתיד. זה מתבטא בכמה מישורים: במישור הגופני, במישור הנפשי, במישור האינטלקטואלי, ובמישור החברתי.

מבחינה גופנית, ילד קטן שלא יקבל מספיק אוכל בריא, זה יקבע את גורלו מבחינה בריאותית למשך כל החיים. חשוב, אפוא, להאכילו אוכל בריא.

אותו דבר גם מבחינה נפשית. ילדים שגדלים במוסדות ליתומים, שחסרה להם אהבת-אם וטיפול אמהי מסור, הם ילדים מסכנים, כי האהבה של ההורים זה כמו השמש, שמצמיחה ומעודדת את הגידול. חיוך של התינוק בגיל צעיר מעורר חיוך של האם, וחיוכה של האם חוזר ומעודד אותו לעוד חיוך, ועוד חיוך מעורר אותו לשמחת חיים, לאופטימיות. תקופה זו קובעת לטוב או לרע את התייחסותו בעתיד לחיים: אם יהיה אופטימי, או פסימי, נוח או לא-נוח. בתקופת הינקות נקבעים יסודות האופי, ההתייחסות הנפשית לסביבה.

גם ההתפתחות העתידה מבחינה האינטלקטואלית, יסודותיה נעוצים בגיל זה. התינוקות שהם מחוסרי צעצועים ותמונות, תינוקות שאין מדברים אליהם מספיק, אינם מגלים התעניינות וסקרנות בגיל מבוגר יותר, ואילו טיפוח התינוקות בגיל הצעיר, יוצר ילד סקרן ותאב דעת.

וישנו היסוד החברתי. התינוק והילד הקטן לומדים בגיל צעיר ואילך איך יש להתייחס להורים, לאחים ולזרים. כל זה נקבע כבר בגיל הילדות.

מצוייד בכל התכונות והכישורים הללו נכנס הילד/ה לגיל ההתבגרות.

על גיל ההתבגרות

מה קורה בגיל זה? יש לנו בלוטה במוח, שבתחילת גיל ההתבגרות שולחת הורמונים לכל האברים בפקודת: "גדל!" ופתאום הנער או הנערה מתחילים לצמוח. גם המוח מתפתח, ולומד לנתח דברים, שלפני כן לא היה מסוגל לעשות כן.

ההורמונים מעבירים פקודות גם לאברים המיניים שלנו, שגם הם יתחילו להתפתח. מאחר שנשאלתי על ההתפתחות המינית של הבת, והסיבות שגורמות לעקרות, אסביר בקצרה.

בתקופה הזאת הבת מקבלת את ה"מחזור" - ה"וסת" זאת הפרשה דמית שמופרשת מהרחם בערך אחת לחודש, כל עוד אין הריון. כמות הדם הנפלטת איננה גדולה, אך מאחר שזה מתערב עם נוזל השתן, זה נראה כאילו הפרשת הדם מרובה, וזה יוצר לפעמים חרדות אצל הבת המתבגרת.

גיל קבלת המחזור איננו אחיד אצל כולן. בדרך כלל, הוא מופיע בין 12-15. אם עד גיל 15 אין עדיין מחזור, יש לגשת לרופאת נשים, ולברר אם הפעילות ההורמונלית בגוף היא בסדר. בדרך כלל, הרופאה נותנת הורמונים מסויימים, שגורמים לביוץ - גידול הביצית בזקיק - ויש סיכוי שבע"ה המחזור יופיע.

עקרות

עקרות יכולה להיווצר ע"י גורמים הקשורים בשחלות, בחצוצרות, וברחם. אם אין "ביוץ" בשחלות, ולא מתפתחת ביצית, לא יכול, כמובן, להיות הריון.

בדרך כלל, אפשר לבדוק אחרי הנישואין אם יש ביוץ ע"י מדידת חום יום-יומית בבוקר במיטה. לקראת הביוץ ישנה עלייה של כמה עשיריות המעלה בדרגת החום של האשה (בדרך כלל 36.8-36.9 במקום 36.4-36.5). במקרה שאין עלייה בדרגת החום, זה סימן שאין ביוץ.

לפעמים סתומות החצוצרות. אם יש ח"ו הפלה טבעית, או הפלה מלאכותית, נוצרות לפעמים דלקות בחצוצרות, נוצרת "סתימה" ואז הביצית איננה יכולה לעבור לרחם, וזה גורם לעקרות.

הפלה

לפעמים הרחם חלש ונוצרת "הפלה", כלומר הרחם אין בכוחו להחזיק בקרבו את העובר, והעובר נופל החוצה. לאירוע זה קוראים הפלה טבעית.

בשם הפלה מלאכותית אנו קוראים להפלה הנעשית בשעה שהאשה איננה מעוניינת מסיבה זאת או אחרת בפרי בטנה, וגורמת להפסקת ההריון ע"י ניתוח הנקרא "גרידה".

הפלות מלאכותיות גורמות הרבה פעמים להפלות טבעיות לאחר מכן, כי הפלה מלאכותית, שנעשית ע"י הוצאת העובר יחד עם גרידת הרקמה הפנימית של הרחם, כדי שלא יישאר משהו בפנים, עלולה לגרום אחר-כך לדלקות.

לפעמים הרופא פוגע בסכין הניתוחים שלו פה או שם, ואם נעשות כמה הפלות מלאכותיות, הרקמה הפנימית נהיית חלשה, היא לא מחוברת כל כך טוב לרחם, ובעתיד הרחם עלול בקלות להפיל את העובר החוצה, גם אם בפעם הזאת האשה כבר מאוד מעוניינת בפרי בטנה.

לפעמים יש לאשה תוצאות נפשיות של דיכאון, כתוצאה מהרגשות אשמה של האם.

לפי ההלכה, הפלה מלאכותית אסורה, מאחר שהעובר הקטן יש בו "חיות". במקרה שמסיבות בריאותיות הרופא ממליץ על "הפלה", יש לשאול שאלת רב.

בשלות נפשית מהי?

בבתים בהם מספר הילדים קטן, שאם רגילה לפנק את ילדיה, הבת הרבה פעמים גדלה מפונקת, וכשם שבגיל הילדות היא היתה רגילה לקבל, היא ממשיכה ככה גם בגיל ההתבגרות. איננה רוצה ללמוד איך אפשר לעזור לאמא בסדרי הבית, וחושבת תמיד שמישהו אחר צריך לדאוג לה. גם בכיתה וגם בבית ישנן בנות החיות תמיד בהרגשה שהן במרכז החיים, שהכל מגיע להן, שהן כביכול "אליל", שכולם צריכים לשרת אותן.

בת כזאת למעשה אינה מתבגרת. להתבגר פירוש הדבר, להיות מוכנה לשאת בעול, ולהיות אחראית שדברים יבוצעו. הקמת משפחה מחייבת אחריות, ידע ומוכנות לשאת בעול. ואם הבת חושבת, שדברים יכולים להסתדר מאליהם או ע"י פקודות לבעל שהוא יעשה את הדברים בעולם השוויון של ימינו, התוצאות יכולות לעתים להיות לא כל כך מוצלחות.

"מעשה שהיה"

רוצה אני להמחיש את ההבדל בין שתי בנות במעשה שהיה.

סיפרה לי אשה, שפעם היתה חולה והיתה מוכרחה לשכב. יש לה ב"ה שישה ילדים, ובעלה היה מוכרח להיות מחוץ לבית. מאחר שהיא גרה באחד היישובים בשומרון, שלחו אליה בת-שירות שתיכנס הביתה לעזור. הבת בת ה-18 נכנסה הביתה, והתחילה לשאול: "מה לעשות?" האשה הדריכה אותה ואמרה לה מה לעשות. כשגמרה ניגשה שוב: "מה לעשות עכשיו?" שוב קיבלה תשובה, וכל פעם גמרה דבר אחד, וחזרה לשאול, מה יש לעשות בהמשך. היא לא ידעה איך מתחילים להתארגן בבית, שהיה, כנראה, כבר קצת "מבולגן". מה סדר העדיפויות? במה להתחיל ובמה להמשיך?

נכנסה אליה שכנה, ראתה שהמתנדבת לא משתלטת על העניינים, והיא אמרה לה: "אני אשלח לך את הילדה שלי". הילדה שלה היתה בכיתה ו'. הילדה הזאת נכנסה הביתה, הרימה את הניירות והמשחקים של הילדים מן הרצפה, ביקשה מהילדים לעזור לה בזה, אח"כ התחילה לטפל בארוחת ערב, לטפל בילדים כמו "בעלת-בית'טע" מנוסה. הכל התחיל לדפוק.

דבר זה יצר מהפך גם אצל האשה החולה. היא ראתה מה גדול ההבדל ביכולת בין הבת האחת לשנייה.

כידוע, ישנן אמהות, שקשה להן כל פעם להפציר בבת או ללחוץ עליה שתמלא את בקשתה. היא מבקשת פעם, פעמיים ואם הבת איננה נענית, נוח לה יותר לוותר על העזרה, על ה"טובה" שהבת תעשה לה, ובלבד לא לראות את ה"פרצוף החמוץ" של הבת, המשתמטת מלעשות את מבוקשה.

היא ראתה את ההבדל בין בת ה-18 לבין בת ה-12. מי מהן תדע

יותר טוב להסתדר בחיים? האם הבת המתנדבת, שאמא שלה, כביכול, היטיבה איתה, פינקה אותה, לא "הכריחה" אותה לעזור לה, ולא שיתפה אותה בעזרה בבית, או אותה ילדה שמכיוון שהורגלה בגיל צעיר לשיתוף ועזרה בבית, יודעת איך לתפקד, איננה צריכה אפילו לחשוב מה לעשות, עבודת הבית איננה גוזלת ממנה אנרגיה נפשית או פיזית, הכל כאילו ברור מאליו? - מובן, שזאת השנייה!

האשה הבינה, שאם היא רוצה להיטיב עם ילדיה, עליה להתגבר על היצר האגואיסטי שלה לוותר לילדיה, ולא לראות אותם "חמוצים" או "ממורמרים", ולעמוד על כך שהילדים יעזרו יותר בבית, כי למעשה זה לטובתם ולרווחתם בעתיד.

יש ללמוד את סוד שיתוף הפעולה

יש ללמוד את סוד שיתוף הפעולה מגיל צעיר, ואם לא הורגלתן לכך עד היום, יש לפחות להתחיל להתאמן בזה מהיום. לנסות ליישם את זה בבית ביחס לאמא, לאחים ואחיות, ביחס לחברות. להתחיל לחשוב במה אני יכולה לעזור לאחרים, ולא רק לחשוב במה אני יכולה להיעזר על ידי האחרים.

הזכרנו שבגרות נפשית זה מוכנות נפשית לשאת בעול ואחריות. אנחנו מכירים בקלות, מי הכי אחראית בכיתה, מי הכי טובה בכיתה. כמו כן אנו מודעים ומבחינים מי הכי "קשה" בכיתה. בכל כיתה ובכל מקום ישנם כל מיני טיפוסים, ובין הדירוג הטוב ביותר לקשה ביותר, ישנן דרגות ביניים.

חשוב מאוד בגיל זה לפקוח עיניים, לצאת מה"קונכייה" העצמית, מההסתגרות ב"אני", ולראות את החברה מסביב. "במה אני יכולה לעזור לחברה זאת או זאת?". לחברה זו יש מצב-רוח לא כל כך טוב, "במה אני יכולה לעזור לה?" לנסות לברר: מה מציק לה? מה חסר לה? להתחיל להבין את הזולת, להבין ואולי כתוצאה מהבנה זו גם לסלוח. לא לרגוז אם בת לקחה משהו ממנה, ובמקרה, לא ממהרת להחזיר את זה תיכף ומיד, ללמוד להיות קצת סלחנית גם ל"חטאים" של הזולת, ללמוד לחיות אחת עם השנייה, בלי "למתוח" עניינים.

אנחנו קוראים לזה "יחסי-אנוש" אך בעצם אין אלה אלא "מצוות שבין אדם לחברו". חינוך לכך, יוצר את האישיות החיובית, וזאת ה"נדוניה" הטובה ביותר שאנו יכולות להביא לחיי המשפחה מחר.

מה הבעיה ב"חברות"?

אני רוצה להתעכב על בעיה מסויימת שהעליתן בשאלותיכן, שמאפיינת את תקופתנו. פעם נערה בת 15 יצאה לעבודה, בחור בן 18 יכול היה לעבוד איזו עבודה פיזית, כחקלאי או בבנייה, ולפרנס משפחה. הכגרות הפיזית והנפשית תאמה את העצמאות הכלכלית-חברתית.

בימינו זה לא ככה. גם בגיל 18, בדרך כלל, הנוער איננו יכול להיות עצמאי, הולכים לצבא, אח"כ צריך ללמוד מקצוע, כך שישנו פער בין ההתבגרות הפיזית ובין העצמאות הכלכלית. תקופה זאת נקראת תקופת ההתבגרות המוארכת.

בגלל זה אין הבחור הרגיל יכול להתחתן בגיל 18-19 וכאן הבעיה. מצד אחד מבחינה פיזית הוא מבוגר, אבל מבחינה כלכלית וחברתית עדיין איננו יכול ואינו מסוגל להיות עצמאי ולפרנס משפחה, וכך נוצר אותו מוסד ביניים, שנקרא בשם "חברות" או "יוצאים ביחד". כשיוצאים יחד נוצרת הרגשת עניין ומשיכה כלפי המין השני, מתעורר הרצון גם להרגיש קרבה פיזית, וזאת הסיבה לגילויי ה"אהבה" המחוצנת בין המינים - בין ה"חבר" ל"חברה" - שאנחנו עדים להם ברחוב.

מאחר שעניין החברות בגיל זה נהיה לגיטימי ברחוב החילוני-מודרני, גלש עניין החברות גם לגילאים צעירים יותר, וכבר בגיל טרום ההתבגרות ובעיקר בגיל הנעורים קיימים יחסי חברות בין בנים לבנות. הנוער הדתי שהוא עד לתופעה זו מושפע גם כן במידה מסויימת, ובבתי הספר המעורבים או בתנועת-הנוער המעורבת, כן, שבת מוצאת חן בעיניו, מציע לה "חברות", ואם היא מסכימה הם הופכים ל"חברים".

שני סוגי ה"חברות"

ישנם שני סוגי חברויות:

(א) חברים בעלי הכרה דתית מבוססת יותר, שחונכו כבר מגיל צעיר למעצורים ושברורים להם גבולות האיסור. אצלם יחסי-החברות הרבה פעמים מתבטאים בעיקר בשיחות ממושכות, בליווי הביתה ולפעמים אפילו רק בלימוד משותף. ומכיוון שהם מתנהגים במסגרת המותר

מתוך מרחק, בעיניהם נראים האיטורים והסייגים מוגזמים והם אינם מבינים: "מדוע חברות כזאת, כשלא נוגעים אחד בשני כלל, לא רצויה ויש אומרים אפילו אסורה?"

ב) ישנן חברויות שכעבור זמן מה כשהם מרגישים יחסי חיבה גואים כלפי בן/בת הזוג, הם מרשים לעצמם גם לבטא את זה ע"י מגע כל שהוא, ואלה טוענים: "כל מה שאני מרגיש זה 'טבעי', אז מדוע זה אסור?"

אשר לחברות מהסוג הראשון גם אם חברות זו היא "אפלטונית" בתחילתה (מופשטת), הרי בהמשך הזמן, כשיחסי החיבה בין החבר והחברה מתחזקים, נוצרת גם המשיכה הפיזית, שמתחזקת עם הזמן, וקשה מאוד לשני הצעירים להיות הרבה זמן חברים טובים מרחוק. לפעמים חברות כזאת נוצרת כבר בגיל 15-17, או 16-18, כששני "בני הזוג" צעירים מאוד והם אינם יכולים להתחתן אלא לפחות בעוד 4-5 שנים, ואז המרחק שביניהם במשך זמן כה ממושך עלול לגרום להם סבל רב מאוד. ולכן בה במידה שנמנעים מליצור קשר נפשי חזק יותר ע"י פגישות קרובות והימצאות יחד, הרי זה טוב יותר לשניהם. חברות בגיל צעיר מעוותת את מושג האהבה.

אשר לחברים, הטוענים "מדוע מגע אסור, הרי זה 'טבעי'?" התשובה היא: "טבעיות" זו נוצרת, מכיוון שההימצאות יחד מעוררת ומטפחת את המיניות בטרם עת. הם נהיים מודעים יותר ליסוד המיני שבאישיותם ולמשיכה שביניהם, וזה מוציא אותם משלוות נפשם. ובנוסף על כך, מאחר שהיא קיימת בגיל צעיר מאוד, היא מעוותת את מושג האהבה.

בגיל צעיר החברויות מבוססות על יסוד ההתרשמות החיצונית והמשיכה הפיזית, ובדרך כלל יש בהן תחלופה רבה. זה כאילו מלמד את בני הנוער, שאהבה זה רגש שבא והולך. ומאחר שאין באהבת נעורים זו צורך לדאוג לבן/בת הזוג, לטפל בו/ה ולהקריב למענו/ה משהו, זה הופך את מושג האהבה לשטחי, לאנוכי ובעיקר פיזי בלבד.

כל אלה הם מושגים מעוותים של אהבה, שמפריעים מאוד גם בבחירת בן/בת הזוג לשם הקמת המשפחה, וגם להבנה של מושג האהבה במסגרת המשפחה.

שאלות בכיתה י' באחת האולפנות

ש: האם כשנמצאים בחברה מעורבת מותרת נגיעת ארעי, ללא חיבה, כגון לחיצת יד לשלום?

ת: כשחיים בחברה מעורבת חיים בשני עולמות: עולם המציאות כמו שהוא, והעולם ההלכתי הטהור.

מה שאני יכולה לעשות, זה לנסות להסביר, במידת הבנתי, את הרקע הרעיוני שמאחורי ההלכה.

לפעמים לחיצת יד תמימה בין שני המינים יוצרת ידידות: לחיצת היד משקפת את האישיות, וכשהאחד לוחץ בחזקה את היד של הזולת, הריהו כאילו אומר: "הריני ידיד שלך. אתה מוצא חן בעיני".

לפעמים לחיצת היד מרמזת שהכימיה פועלת יפה בין השניים. ייתכן שבאותה שעה שהאשה לוחצת יפה את ידו של גבר, היא מוצאת חן בעיניו. ואולי עוברים בראשו הרהורים, ולחיצת יד זו היא אתחלתא למערכת יחסים ידידותיים בין השניים, שיכולים לפעמים אפילו להרוס משפחות.

כדי למנוע שדברים כאלה יקרו, ההלכה היא עקבית: כשם שבשבת אנחנו מקבלים את השבת הרבה זמן לפני כניסת השבת ממש, כי קיימים סייגים וחומרות, בכדי שבשום אופן לא ניכשל ח"ו בחילול שבת, כך אנחנו שומרים על עצמנו גם בשטח זה של מרחק בין המינים, שלא במסגרת נישואין, ע"י סייגים וחומרות, ולחיצת יד היא אחד הסייגים.

ש: מה אני יכולה לעשות - כשאני בחברה - כשמישהו טופח לי בידו על השכם?

ת: במקרה כזה תאמרי לו באדיבות ובחיוך: "תסלח לי, אינני מעוניינת שמישהו יטפח לי על השכם". ואז יש לשער, שהוא יאמר: "סליחה, לא התכוונתי, אני רק נגעתי סתם ככה", ואז תעני שוב בחיוך "זה בדיוק מה שהתכוונתי, שלא יגעו בי גם סתם ככה". ותראי שהוא יתייחס אלייך בכבוד, ויותר לא יגע בך. אף אחד לא ייפגע אם עונים בצורה אדיבה ולא ברוגזה, וכך גם כשנמצאים בתנועת נוער מעורבת, כשחותרים לצניעות בין המינים לא מוכרחים להגיע למגע-יד.

ש: איך לנהוג, כשנפגשים עם אדם מכובד, שבדרך כלל, נוהגים להושיט לו יד?

ת: אם את נמצאת במסגרת כזאת שאת חושבת שמישהו עם ה"שלוש" ירצה גם להושיט יד, עשי קידת שלום עמוקה יותר, שתוכיח שהיא באה גם במקום לחיצת-יד.

ש: מה לעשות במקרה, שמישהו כבר מושיט לך את היד, ואת אינך רוצה להעליב אותו?

ת: במקרה כזה, תחייכי יפה ותאמרי: "סליחה! אני 'דוסית' ואינני מושיטה יד לגברים. אני מקווה שלא תיפגע! ועוד פעם סליחה!".

ש: האם מותר לזוג שהתארס או שעומדים להתארס לנגוע אחד בשני?

ת: העובדה שמישהו התארס או עומד להתארס, איננה משנה מבחינת ההלכה: וב"שבע הברכות" שנאמרות מתחת לחופה נאמר בפירוש "שאסר לנו את הארוסות לנו, והתיר לנו את הנשואות לנו על-ידי חופה וקידושין".

אמנם זה קשה, כי רואים כל-כך הרבה דוגמאות אחרות, וההרגשה הרגשית כאילו תובעת גם ביטוי ליחסי האהבה המתעוררים, ועם כל זאת בה במידה שגדל מספר הבנים והבנות, השואפים לחיי טהרה, ומשוכנעים שזאת הדרך, מספר הזוגות המאורסים הנוהגים בהתאם להלכה, גדל והולך.

ב"חדר הייחוד" אחרי החופה מותר כבר לנגוע אחד בשני, ולא אחת החתן והכלה מקיימים את מצוות-הייחוד כהלכה, ואינם ממהרים לצאת מחדר הייחוד, כי הם רוצים לבטא בהיתר איש לרעותו את רחשי הלב, שהם מרגישים אחד כלפי השני. ואם כי האורחים מחכים להם, אין לשכוח, כי החתונה אחרי הכל, איננה בשביל האורחים, אלא בעיקר לחתן ולכלה...

אחרי החופה הכל קדוש וטהור ומכוון לבניין המשפחה. ואילו לפני כן כדאי להשתלט במידה מקסימלית, ולפי השליטה העצמית לפני כן, גדול השכר אחר כך.

ש: מה הבעיה בתנועת נוער מעורבת לפי ההלכה?

ת: אני שמחה לשאלה, מכיוון שזה מוכיח לנו שישנן כבר בנות, שיודעות שאולי ישנה כאן בעיה. ואמנם כן. תנועת נוער מעורבת איננה טובה מלכתחילה אלא טובה בדיעבד.

מלכתחילה - בימות המשיח - אנו מקווים שלא יהא צורך בחברת נוער מעורבת: יגדלו בנים ובנות יראי-שמים, מבתים יהודיים כשרים, ותתקיימנה תנועות נוער של בנים לחוד ושל בנות לחוד.

אך בתנאים הקיימים כיום כשחיים בחברה מעורבת, ומלכתחילה ילדים אינם מסוגלים לקלוט את עניין ההפרדה בין המינים, מה שיכול לגרום, שאלמלא כן היו הולכים לתנועות נוער חילוניות, או מושפעים יותר מן הרחוב, הרי במקרה כזה בדיעבד טוב יותר שלפחות ישנה תנועת נוער דתית, שמחנכת אותם לקיום מצוות ולבניין הארץ, ובסופו של דבר זוכים לגדל בנים ובנות שמתחנכים במוסדות המשך דתיים ומקימים בע"ה בתי ישראל כשרים לתפארת.

עכשיו מגיעים לעתים בחורים מהישיבות ובנות מהאולפנות שכבר הגיעו לדרגה של הבנה לנושא, ואז הם שואלים שאולי עכשיו - כשהם לעצמם אינם זקוקים יותר לחברה מעורבת - אולי רצוי שיעזבו את בני עקיבא, כלומר לפרוש מהתנועה, בה הם גדלו, בשביל להימנע מהבעייתיות שבתנועה מעורבת.

ואז בעלי - הרב מ.צ. נריה - אומר להם: "אלמלא הייתם בבני עקיבא, האם הייתם מגיעים לישיבה או לאולפנא? אם בנים ובנות דתיים באמת יעזבו את התנועה, מי יחנך את הצעירים יותר להמשיך במוסדות אלה, ולהתקדם עוד יותר ביראת השמים שלהם? עכשיו התפקיד שלכם הוא לתרום ככל יכולתכם להעלות את הרמה הדתית בבני עקיבא. ומאחר שעכשיו כל מטרתכם היא לשם שמים, להשפיע על האחרים לטובה, ולשאוף לשפר עוד ועוד, (לזכור תמיד שהתנאים האלה הם בדיעבד) עליכם לזכור כל הזמן שאתם שליחי מצווה, ולשמש סמל בהתנהגות שלכם. ובע"ה "שליחי מצווה אינם ניזוקים".

ש: מה הרע בחברות?

ת: אם ילדה בת 14 נמצאת בסניף ושם ישנו נער בן 15, והיא מוצאת חן בעיניו, הוא מציע לה "חברות". בהתחלה הוא רק מחבב אותה, אך אם כתוצאה מה"חברות" הוא מלווה אותה לעתים קרובות הביתה, ומבקר גם בבית שלה, החיבה שלו ביחס אליה כעבור זמן-מה לא תהיה באותה רמה, כמו בהתחלה.

בהתחלה הם יושבים ורק מדברים סתם, אך עם הזמן החברות מעמיקה והולכת: הקב"ה יצר את העולם כך, שבכדי שבני אדם ימצאו חן איש בעיני רעהו, הוא יצר "קרניים סקסיות" כאלה, שבנים ובנות

מקרינים. ואם נמצאים יחד נוצרת חיבה, ומרגישים יותר משיכה.

כשם שבשעה שאנחנו רואים תינוק קטן נחמד, שאנו אוהבים אותו, מתחשק לנו לחבק אותו, להרגיש אותו קרוב אלינו, כי זו תוצאה של יחס וחיבה, כך קורה אותו דבר גם במסגרת של יחסי חברות: קיימת סכנה שמחר-מחרתיים ההרגשות תתפתחנה וקשה יהיה כבר לעמוד במסגרת המרחק בין המינים, כמו שהיה בהתחלה, ואז מתחילה התופעה של טפיחה על השכם, או הליכה יד ביד וכד'.

גם כשהחברות היא על רקע של הערכה הדדית בלבד, ושני החברים יושבים ורק לומדים יחד, נניח מחשבת ישראל, במשך הזמן נוצר קשר מסויים, שהולך ומתחזק במשך הזמן, שאיתו לא טוב, וגם בלעדיו קשה. כך שחברות בגיל צעיר אינה רצויה לא הלכתית, ולא מבחינת הכדאיות היום-יומית.

כשהבת היא בת 16-18, והבן בן 17 או 19, מתעוררת לפעמים הרגשה, ש"אולי זה באמת הבחור שאיתו אני אוכל להתחתן". הצעירים חושבים שהם ימשיכו מספר שנים בידידות כנה ואמיתית, ואח"כ בע"ה יתחתנו.

אולם הדבר הזה קשה מאוד. לא פעם באות אלי בנות בגיל 18 עם החברים שלהם, שהם צעירים, עוד לפני הצבא או ההסדר, והם בכעיה קשה. הם כבר חברים מספר שנים ואוהבים אחד את השני, אך הבת צריכה עוד ללמוד, וגם הבן צריך עוד ללמוד, ולהתחתן אינם יכולים מכיוון שאין להם אפשרות להסתדר.

ונשאלת השאלה: מה לעשות? האם להמשיך להיות "חברים" עוד שנתיים שלוש, או לנתק את הקשר עכשיו? ככה קשה וככה קשה. ממש הלב נקרע. ולכן מוטב להימנע מלכתחילה, לא להתחיל ביחסי חברות, מאשר להגיע למצב כזה, כי הנתק בתנאים כאלה הוא קשה מאוד מאוד.

רק במקרה שההורים של אחד הצדדים הם בעלי יכולת כספית ויכולים לאפשר לילדים גם להתחתן וגם לספק את כל צרכיהם תוך כדי תקופת הלימודים, עד שיהיו מסוגלים להסתדר אח"כ בכוחות עצמם, זה יכול לפתור את הסבך שאליו נקלעו, אך מה אחוז ההורים המסוגלים לעשות זאת?

אדגים את זה בכמה דוגמאות מהמציאות:

רחל נריה / טל נעורים

במקרה אחד, היו זוג חברים מגיל צעיר עד השמינית: הוא היה בחור רציני, והיא בחורה רצינית, שניהם היו נחמדים וההורים לא התנגדו, כי לא היה איכפת להם, אילו היו מתחתנים בבוא העת: כשהגיעו לגמר התיכון, הבת הרגישה שהיא כבת 18 מבוגרת מבחינה נפשית, וייתכן שבעוד חצי שנה או שנה, אם היא תפגוש במישהו מתאים היא יכולה להתחתן.

אולם לבחור היה ברור שהוא עוד צריך ללמוד מספר שנים בישיבה גבוהה, ומאחר שהוריו אינם עשירים, אין סיכוי שיוכל להתחתן לפני גיל 21-22.

עמדה לפני הבת ושאלה: האם רצוי להמשיך בחברות עוד שלוש שנים, או לנתק את הקשר?

חברות זה ממש בלתי אפשרי, כי קשה יהיה להם לעמוד בעומק הרגשי, ההולך ומתפתח. והם החליטו שאם כעבור ארבע שנים היא לא תתחתן, ינסו אז לחדש את הקשר.

על-ידי החלטה זו הוא נתן לה יד חופשית לקבוע את גורלה היא, בלי שהיא תהיה קשורה אליו.

הבת התחתנה כעבור שנה וחצי, ואילו הוא התחתן בגיל 23 עם מישהי אחרת, כל אחד בנפרד הקים משפחה לתפארת.

הדוגמא השנייה:

בסניף בני עקיבא היה מדריך בחור רציני מכיתה י"ב מהישיבה. בסניף בכיתה ט' היתה בחורה רצינית, סימפטית, שמצאה חן בעיניו, והוא הציע לה חברות.

היא לא קיבלה את ההצעה, היא לא מצאה בזה עניין. בשביל מה היא צריכה את זה?

משגמר הבחור את הישיבה, הוא עבר ללמוד בישיבה גבוהה. הוא זכר אותה לטובה, ואחרי שהיא גמרה את התיכון, כעבור 4 שנים, הוא הציע לה שוב חברות: הפעם היא קיבלה את ההצעה, והם התחתנו בשטו"מ.

זאת אומרת באותה מידה שבחור בא בגישה רצינית, עם התייחסות לאישיות, וזה לא עניין של בילוי במשך תקופה מסויימת, הוא מרגיש את עצמו משוחרר לקבוע לו את דרכו. הוא משוחרר משיקולים רגועים. וכבר אמרנו, חברות קובעת תמיד יותר את גורל הבת מאשר

את גורל הבן. בשני מקרים אלה - הבנים גילו באמת אחריות כלפי הבנות, ולא לחצו עליהן להתקשר בקשרי חברות.

ש: מדוע מדגישים תמיד שהאשה היא זאת שצריכה להתלבש בצניעות ולא לגרות? האם אין הוא מספיק אחראי עבור עצמו?

ת: בשטח זה שבינו לבינה אנחנו לא רוצים לסמוך על אף אחד.

אין אנחנו יודעים בדיוק, איך עניינים מתפתחים. אנחנו יודעים שרבותינו הזהירו אותנו "אין אפוטרופוס לעריות".

ועוד אנו יודעים: כשלא מתחילים, אין חשש להידרדרות אחר כך. כמו בסיגריות: מי שאף פעם לא שם סיגריה בפיו, אפילו לא בפורים, אין חשש שיהיה מכור לסיגריות.

עלינו - על האשה - הוטל התפקיד של שמירת הבית: לשמור על האווירה הטהורה, ועלינו לשמור גם על הגבר, המתגרה מהר יותר מאשר האשה - ולא להעמיד לפניו גירויים, ולא להעמיד אותו בניסיונות: עלינו לעזור לו לשמור על עצמו.

ש: יש הטוענים שביהדות האשה היא בבחינת רכוש של הבעל. איך זה?

ת: ייתכן, שהטעות נובעת מכך שבנוגע לנישואין משתמשים בביטוי "קניין". אך אין הכוונה שהבעל "קונה" אותה כמו "כלי", אלא שהיא עוברת לרשותו, שייכת לו, והוא אחראי לה.

היהדות קובעת שבמסגרת המשפחה, צריכה להיות שותפות, הבעל צריך לקיים "אוהבה כגופו, ומכבדה יותר מגופו", ואילו היא צריכה לדאוג לו, לספק את צרכיו הפיזיים, והכל מתוך "אהבה, אחווה, שלום ורעות".

ש: אם הבנים רגישים יותר לגירויים - מדוע זה מחייב אותנו להיזהר יותר, ולהתנהג ולהתלבש באופן צנוע יותר? מה אנחנו "אשמות"?

ת: ראשית כל, אני רוצה להתייחס לביטוי "מה אנחנו אשמות?"

האם אנחנו צריכות ח"ו לראות את עצמנו מסכנות, אם אנחנו צנועות יותר, פחות רעשניות, פחות ראוותניות, פחות רוצות לעורר תשומת לב?

אשרינו שאנחנו כך. שאנחנו חיות את הרגשותינו בצורה מעמיקה יותר, לא "מוחצנות" כל כך! שאנחנו שומרות על עצמנו, על המהות

הפנימית שלנו, ואיננו חושפות את עצמנו כל כך לעיני זרים, לא פיזית ולא נפשית.

רצוי שגם הבנים וגם הבנות יחיו באווירה צנועה, ולא ימצאו באווירה מעוררת ומגרה, המדגישה את היותך יצור מיני, ומעסיקה על ידי זה את המוח ואת ההרגשה, בגלל פעילות הורמונלית מוגברת: באווירה צנועה ושקטה גם הלב וגם המוח רגועים ושלווים יותר, ומסוגלים יותר להתפנות לעניינים שברוח ולהתפתחות הנפשית.

בה במידה שבגיל ההתבגרות חיים באווירה של טהרה יותר, וחולמים על משפחה, ועל בן הזוג האחד והיחיד שאיתו יחד ירצו ליצור את המשפחה, זה מאפשר לא להתפתות בגיל צעיר לכל מיני פיתויים קלים של חברויות זמניות, שהם תוצאה של דחפים פיזיים רגועים, גירוי ותגובה ללא עומק רגשי-נפשי.

באווירה של צניעות מתפתחים לעומת זה מעצורים נפשיים חזקים, המפתחים יותר את הנפש שלנו, את ההרגשה שלנו, את הציפיות שלנו ומעמיקים בנו את הרצון להגיע צנועים וטהורים לימים היפים והטובים של אהבת-אמת אחרי הנישואין למען הקם את הבית והמשפחה.

ש: האם זה נכון שתיכף אחרי החתונה אסור לחתן לנגוע באשתו במשך שבועיים כמעט?

ת: לא. זה לא נכון. אחרי החתונה מותר לחתן לנגוע באשתו, ואף לחיות חיי אישות, הנחשבים למצווה. מפגש ראשון זה בין בני הזוג יש לו גם שם מיוחד, "בעילת מצווה".

אולם נכון שאחר כך האשה נחשבת נידה ובמשך תקופה מסויימת של כשבועיים הם אסורים במגע כל שהוא.

בתקופה זו במסגרת מסיבות "שבע הברכות" מדברים ומחנכים את שני בני הזוג לחשוב על העומק שביצירת הבית, על הצורך לחשוב יותר על הנתינה ההדדית, על ההקרבה של האחד למען השני ולמען בנין המשפחה יותר מאשר על היסוד של ה"קבלה".

כשבועיים אלה גם הכלה וגם החתן לומדים ש"משפחה" זה ישות רוחנית משותפת, ועל ידי המרחק הפיזי האשה מתגלית כאישיות עצמאית, שותפה לבניין הבית: היסוד הכפול של המהות הנשית כ"אשה" - כבן-אדם - "כי מאיש לוקחה" ובין היסוד של "חווה" - "אם כל חי" - מתברר ביתר שאת.

ש: מדוע האשה נחשבת לטמאה בשעת נידתה? האם אין דיני טומאת הנידה מבטאים זלזול באשה?

ת: בכלל יש לדעת, שיסוד הטומאה שייך גם לגברים. כל מסכת "קדשים" שבגמרא עוסקת בנושא זה של טומאה וטהרה, ומתייחס לכהנים וגברים, ובה במידה שמשוהו מקודש יותר, הוא רגיש יותר להיטמא. רבים הגברים הטובלים לקראת שבת ובערבי החגים בשביל להיטהר.

הטומאה של האשה אינה פוגמת בכבודה, היא טמאה בעניין זה בלבד, בזה שהיא אסורה לבעלה, אבל היא טהורה בכל שאר העניינים. פעם אמרה לי אשה אחת, שבעלה הגדיר את המרחק כך: "כשאת אסורה עלי, ואסור לי לנגוע בך, את כל כך נעלה בעיני, כמו דבר מקודש שאסור לנגוע בו, ואז אני מאושר, שאת נעלה כל כך ושאת שלי".

אין כאן ח"ו שום עניין של זלזול. ההיפך מזה הוא הנכון. האשה מופיעה כאן כשותפה ליצירת הבית: זה יוצר את היסודות הרוחניים של המשפחה, זה יוצר את האיזון המתאים בין הגוף והנפש, ואחרי פרישה זו של שבועיים כמעט, הרגשת הקשר והמשיכה ההדדית גדלה ומעמיקה.

ביהדות איסורי נידה ומצוות-עונה הם מקשה אחת, זאת שלמות אחת שיוצרת את אהבת האמת, את האיזון בין היסוד הפיזי והיסוד הנפשי-רוחני שבאהבה, ועל ידי זה מרוממת את הקשר שבין בני הזוג לדרגה של קדושה.

על חברות בגיל העשרה

(דברים שנאמרו כנס של מדריכי מדרשות)

- - - מוסד ה"חברות" נוצר כתוצאה מהפער הגדול שנוצר בעולם המודרני בין ההתפתחות הביולוגית-פיזית, שחלה לרוב בגיל 12-14 ובין הבשלות הנפשית והעצמאות הכלכלית. הבגרות הנפשית חלה אצל בנות בגיל 18-20 ואצל בנים בגיל עוד יותר מאוחר, והעצמאות הכלכלית חלה בדרך כלל אחרי הצבא ולימוד מקצוע, ולכן ברוב המקרים רק אז יכול בן להתחתן ולקבל על עצמו עול של הקמת משפחה. מאחר שתקופה זאת היא תקופה של מתח מיני, בעיקר אצל הבנים, הרי "חברות" עם השלכותיה זו, כביכול, פתרון טוב לבעיה זו.

זה גם הרקע לגיטימציה שניתנת בציבור החילוני ל"מוסד" זה, ועצימת העיניים מפגיעתה של המתירנות במערכת הצניעות בין המינים, ובפגיעתה במוסד המשפחה: "חברות" - "כאן ועכשיו". חברות לשם בילוי. ואם כי מושג ה"חברות" שונה בנוער החילוני מ"חברות" בציבור הדתי, הוא חדר גם במידה מסויימת לציבוריות שלנו, וגם כאן הוא בעייתי ולא רק מהבחינה הדתית.

כל קשר, אפילו קשר "אפלטוני", קשר "מרחוק", בין בן לבת, מגביר את המתח ההורמונלי ומעורר תמיד שאיפה להתקדמות נוספת במערכת היחסים. וגם חברים אשר במשך תקופה ארוכה ישבו ולמדו יחד "רמב"ם" או "כוזרי", כעבור כמה חודשים, כל אחד לפי מידת המעצורים שפיתח במשך הזמן, מתחיל להרגיש עניין יותר בחבר או חברה שלו, ואותה ידידות אפלטונית מבקשת לה במשך הזמן ביטוי של מגע כל-שהוא, יהיה מעודן עד כמה שיהיה, והמוח מתחיל להיות עסוק בבן/בת הזוג.

במידה שחברות זו היא בגיל, שניתן לתכנן נישואין, אפילו בגיל צעיר, כלומר אם הבת היא לפחות בת 18, והבן גדול ממנה בכמה

שנים, ואחד ההורים מסוגל לדאוג להם לצרכי הנישואין וסידור ראשוני, הרי חברות זו יכולה להיות תהליך טבעי לקראת הנישואין.

לא אחת נפגשתי ב"זוגות" מבני עקיבא בוגרי-תיכון, שהיו חברים מספר שנים, הוא בחור רציני והיא בחורה טובה, אולם כשהם גומרים את התיכון, והבן צריך ללמוד, והבת צריכה ללמוד, הם שואלים מה ניתן לעשות. הם אינם יכולים להתחתן, ההורים אינם יכולים לעזור, ואז ה"פתרון" עם כל הכאב הוא רק ניתוק, ניתוק מתוך הבנה והסכמה הדדית.

במקרה זה אני ממליצה על ניתוק חד דווקא, שהוא בבחינת ניתוח שעם כל הקושי הראשוני, יש סיכוי שיתגברו על כך (אם הם לא יקיימו ביניהם שום קשר, לא פגישות ואפילו לא מכתבים). ובה במידה שגם בתקופת החברות לא היה ביניהם שום מגע פיזי, הרי המשבר הוא קל יותר.

עם זאת אני מנסה לעודד אותם שבמקרה שתעבורנה כמה שנים ואף אחד מהם לא יתחתן הם יוכלו לחדש אחר כך את הקשר בתנאים של בשלות כלכלית וחברתית.

חברות בגילאים הצעירים

אולם יש לציין שבדרך כלל כשמדברים על "חברות" הכוונה איננה דווקא לבני/בנות י"ב. בימינו הבעיה היא גם של גילאים הרבה יותר צעירים, החל מכיתה ט', ואולי אפילו לפני כן. כאן הסכנה היא שנערים-נערות אלה רוכשים להם מושגים מסולפים ב"אהבה" הן בהתייחסות למהות והן בהשפעה השלילית על האופי שלהם.

נערים ונערות שיש להם חברים - עיקר מעייניהם קשורים ב"חבר" וב"חברה". העיסוק בנושאים נוספים של לימוד, עיון, אמנות וחברה יורדים למדרגה שולית. השיחות לעתים קרובות הופכות להיות זולות יותר, לפעמים גובלות עם ניבול פה, בדיחות ואנקדוטות, והאישיות של בני הנוער נהיית קלילה יותר.

הבן שמציע לבת חברות, מכיוון "שהוא אוהב אותה", רואה את מערכת היחסים השטחית הזאת כ"אהבה", כי באותה שעה הוא מרגיש ביחס אליה משיכה חזקה, כאילו זה רגש עמוק וחזק, אך אחרי כמה זמן, כשהעניין נפסק מכיוון שבגיל זה התחלופה גדולה מאוד

(בממוצע חצי שנה) והאהבה פגה, לומד הנער או הנערה, ש"אהבה" זה עניין שבא והולך ועולם ההרגשה נהיה שטחי יותר מחברות לחברות.

בת, גם בגיל צעיר, הרבה פעמים חושבת שאותו בחור שהוא חבר שלה, הוא הינו נסיך חלומותיה. היא מאמינה בו ומקווה שלקשר שלהם תהיה המשכיות. אבל הבחור הרבה פעמים מלכתחילה רואה את מערכת היחסים שלהם כארעית, הוא יודע שזה זמני, כי הקשר הנפשי היציב ביחס אליה לא קיים בתודעה שלו כלל, וכשכעבור זמן מה אותו בחור מנתק את הקשרים איתה מסיבה זו או אחרת, הבחורה עוברת משבר נפשי.

כבר בגיל זה הניתוק משפיע יותר על הבת, שעולמה הרגשי עמוק יותר, מאשר על הבן, וברוב המקרים הבן הוא זה שמוצא "נאה הימנה". המשבר שבניתוק החברות מדכא לעתים קרובות את הבת ומוציא אותה לגמרי מעולמה. ואחרי כמה אכזבות כאלה, היא מחליטה לשמור על עצמה, ומלכתחילה לומדת לא להתרגש יותר מדי, לא להתיחס ברצינות ל"אהבה", ואף היא כמו הבן לומדת לזלזל בעולם ההרגשות.

עצם הקשר בין שני המינים מעורר את המתח המיני יותר מאשר אילו היו רחוקים מחברת המין השני. עניין זה חשוב בעיקר לבת. בנות אשר נמצאות בחברה חד מינית מצליחות לפתח את עולמן הנפשי והרוחני, עולם הנפש שלהן שליו יותר והן ממשיכות לחיות את חייהן ללא מתח. ואילו אותן הבנות הנמצאות בחברת בנים והחיות באווירה המתירנית של הרחוב, מתחילות בגיל צעיר להרגיש את העניין הרב בבנים, והן מחפשות יותר את קרבתם.

בספרי "מול מבוכת המתירנות" הדגשתי כמה פעמים את ההבדל בין בנים לבנות בגיל ההתבגרות, שההתעוררות המינית של הבנים מקדימה את ההתעוררות של הבנות, ושמיניותן של הבנות נפשית יותר. (יש המציינים ש-70% ממיניותן של הבנות היא נפשית).

והנה קיבלתי כמה פעמים תגובות מבנים, בני ישיבות תיכוניות וישיבות ההסדר, שנעלבו מהדברים האלה, והכחישו את זה. לדבריהם, גם אצל הבנים היסוד הנפשי חזק יותר, השליטה העצמית חזקה, והמשיכה הפיזית איננה זאת שקובעת.

הודיתי בכך שהם צודקים. הם באמת כאלה. בזכות המסגרת הצנועה של חייהם, הם באמת צנועים. החיים בחברה חד-מינית בפנימייה, ולימודי הקודש, מעדנים את הנפש שלהם, והאישיות שלהם הרבה יותר רוחנית, מאשר הבחור המצוי ברחוב בימינו. זאת היא אישיות מאוזנת, ששולטים בה כוחות הגוף והנפש גם יחד. לכן גם מיניותם מורכבת מיסודות רוחניים והורמונליים כאחד.

והנה השבוע, פעם ראשונה, שמעתי הכחשה של דברי מכיוון אחר לגמרי. ניגש אלי בשבוע שעבר בן אחד מכיתה י"א וביקש למסור לי בשם בנות מסויימות, שאינני צודקת כשאני אומרת שהבנות שלוות יותר, ושעניינן בבנים יותר קטן. הנה הן משתדלות להתנאות ולעשות רושם על הבנים, מכיוון שתשומת לבם של הבנים חשובה להן, והן מעוניינות בחברתם.

גם הפעם הודיתי שהן צודקות: אותן הבנות שנמצאות בחברה מעורבת, וחיות באווירה המתירנית, מאזינות לשירת העגבים ברדיו ונהנות לצפות בטלוויזיה בכל מיני סרטים ארוטיים, הן מגורות ומגרות את עצמן, ומהותן הנשית הטבעית, האמיתית, השלווה, משתנה והן פשוט מרגישות אחרת. האישיות משתנה.

הדרך לחזור לשלוות הנפש הנשית האמיתית היא להתרחק מגירויים ומפגישות-יתר עם בני המין השני במסגרת של "חברות".

על התעוררות היצר

(שיחה בכיתות י'-י"א תיכון מקצועי לבנות)

הקב"ה יצר באדם שני יצרים: את יצר הרעב ואת היצר המיני. יצר הרעב נוצר לשם קיומו של הפרט, והיצר המיני לשם קיומו של המין כולו.

אתחיל בהסבר היצר המובן לנו יותר, יצר הרעב, ואח"כ נסביר מה קורה ביצר השני.

אנחנו כולנו יודעות, שכשתינוק רעב - הוא בוכה.

מה קורה? איך נוצרת ההרגשה הלא נעימה, שגורמת לתינוק להתחיל לבכות?

בקיבה של התינוק קיימים מיצי עיכול. בשעה שהקיבה ריקה ואין בה שום אוכל, המיצים מגרים את רקמת הקיבה וזה יוצר, כנראה, תחושה של כאב קל, הרגשה של אי-נוחות. התינוק מתחיל לבכות. כשאמא מיניקה אותו, המיצים פועלים כבר על האוכל ולא על רקמת הקיבה, האוכל המעוכל חודר לדם, נוצרת הרגשה טובה, נוצרת הרגשת שובע.

כשאני רעבה, מה אני מרגישה? לא נוח לי, לא טוב לי. אני מרגישה שאני זקוקה למשהו. מהי הרגשה זו? האם זו הרגשה גופנית או נפשית? לפעמים אני אומרת "הבטן מקרקרת", אני מרכזת את ההרגשה שלי בקיבה, אבל בדרך כלל, אנחנו אומרים "אני רעב/ה". אני כולי מרגישה לא נוח, קשה לי להתרכז בלימודים, כשאני רעבה. הרגשה זו היא גם גופנית וגם נפשית, כי האדם הוא שלמות אחת, והגוף משפיע גם על ההרגשה, שהיא בעצם נפשית-רוחנית.

אבל כבר אצל התינוק הקטן (שעדיין אין לו שכל), כבר בגיל 5-6 חודשים, הפעילות שלו כבר איננה אך ורק בהשפעת האינסטינקט,

כלומר הפעילות איננה תוצר הבלוטות הטבעיות שלו בלבד.

לדוגמא: אמא צריכה לצאת לעבודה, והיא משאירה את התינוק אצל מטפלת חדשה. מה קורה ברוב המקרים? - התינוק איננו מסכים לאכול אצלה. מדוע?

אף על פי שבכל יום בשעה זאת אצל אמא הוא היה אוכל ברצון את האוכל שניתן לו, וגם הפעם הוא בכה בשעה זאת כרגיל לפני האוכל. כלומר: מבחינה פיזית בלוטות המיץ בקיבה פעלו כרגיל והוא היה רעב, אף על פי כן איננו מסכים לאכול אצל המטפלת.

כשאנחנו מנסים למצוא את ההסבר לכך, אנו אומרים: המטפלת הינה אדם זר. כשהוא רק ראה אותה הוא כבר מתחיל לבכות. התינוק נבהל ממנה. הוא איננו רגיל אליה. הוא קשור לאמא שלו!

המלים האלו "נבהל", "רגיל", "קשור לאמא", האם אלה מושגים גופניים, או מושגים מופשטים-נפשיים? כמובן, מושגים הקשורים לנפש!

והנה הרגשות נפשיות אלו משפיעות גם על הבלוטות. כשקיימת הרגשת פחד מפני הזר, זה כאילו יוצר מעצור. זה משפיע על הבלוטות שתתכווצנה, הן מפרישות פחות מיצים או הורמונים, והתינוק מסוגל להתגבר על הרגשת הרעב ואיננו מוכן לאכול.

נתקלתי פעם במקרה של תינוק בן שנה וחצי מבית שמש שהגיע ל"הדסה" לטיפול. זה היה בימי השלגים בירושלים, והאם לא יכלה להגיע מבית שמש לבקר את התינוק. במשך שלושה ימים התינוק לא אכל כלום (ובקושי הצליחו לתת לו קצת שתייה), עד שאמו הגיעה. מה פעל כאן? הגוף או הנפש? - שניהם כאחד, ובמקרה זה היסוד הנפשי התגבר על היסוד הפיזי.

מכאן אנו לומדים, שאצל האדם אין יצר טהור. היסוד הנפשי משפיע גם על היסוד הגופני ואפשרית גם שליטה ביצר.

מה מעורר אותנו לאכול? האומנם רק הרעב? - לא!

אכלנו ושבענו, וארוחתנו כללה את כל יסודות המזון, וכללה מספיק קלוריות, אך הגישו לשולחן עוגה עם קצפת או גלידה. על אף השובע, מראה העוגה היפה, והריח הטוב שנודף ממנה, מעוררים אצלנו מחדש את בלוטות הרוק ואת מיצי הקיבה ו"מתחשק" לנו

לאכול גם את זה. זאת אומרת: גירויי החושים - אם זה מראה עיניים או זה ריח נעים או טעם משובח של האוכל - גורם לנו שאנו אוכלים יותר מכפי שאנחנו זקוקים לכך. ולא פעם מתברר לנו שעודף הקלוריות שקלטנו הינם לנו לרועץ, והרופאים קובעים לנו דיאטה.

כלומר, על אף התיאבון "הטבעי", כביכול, שהתעורר בנו באותה שעה למראה העוגה המתוקה והטעימה לא היה טוב בשבילנו לאכול אותה, ולא פעם אנו מצטערות אחר כך על שלא עמדנו בניסיון, נכנענו ל"יצר הרעב" של ובגלל זה עלינו במשקל.

גם השימוש שלנו בתבלינים וההגשה האסתטית של האוכל - כל זה בא "לעורר תיאבון", הפירוש, ליצור גירויים ולעורר את מיצי הקיבה, בשביל שנרצה לאכול עוד ועוד.

אדם מושפע, אפוא, מגירויים חיצוניים שמגבירים אצלו את הרעב.

אבל יש גם גירויים הפוכים, גירויים שמפחיתים את פעולת המיצים. רופאי ילדים מדריכים אמהות צעירות לא לעצבן את הילדים בשעת האוכל ולדאוג שיאכלו באווירה רגועה. כשילד מתרגז ובוכה בשעת האוכל, זה "מקלקל את התיאבון", כלומר המיצים פועלים פחות, ולפעמים זה יכול לגרום לו גם לקלקול קיבה או כאבי בטן.

ישנם אנשים שבשעת סבל נפשי או צער אינם מסוגלים לאכול מאותה סיבה עצמה. הצער או הרוגז משפיעים על המערכת הבלתי רצונית, והקיבה מצמצמת את פעילותה.

אנו חוזרים, אפוא, על ההגדרה: אצל אדם אין יצר רעב טהור. היצר או התיאבון מורכב גם ממניעים נפשיים, המגבירים אותו או מחלישים אותו.

נעבור עכשיו ליצר השני - היצר המיני.

בדיוק כשם שראינו שיצר הרעב מורכב גם מגורמים נפשיים-אישיים, אותו דבר חל גם על היצר המיני. אפשר להגביר אותו, ואפשר להרגיע אותו.

אולם תחילה נציין את ההבדל בהתעוררות המינית של בנים ושל בנות.

הקב"ה הטיל את האחריות להמשך קיומו של המין האנושי על הגברים, להם נאמר "מלאו את הארץ וכבשוה" - ו"דרכו של האיש

לכבוש" לכן הקב"ה יצר אותם יותר אימפולסיביים, יותר בעלי מרץ ואנרגיה, ובעלי יצרים חזקים יותר. גירויים חיצוניים משפיעים עליהם יותר מאשר על הבנות. המחזור של הבנות איננו מקדים להופיע במקרה שבת נמצאת בקולנוע, והיא רואה שם תמונות מגרות. כלומר, לא נוצר אצלה שינוי הורמונלי, ואילו ייתכן מאוד שאם בן יראה את אותן התמונות זה יכול לגרום לו לפעילות הורמונלית חזקה יותר, ולהופעת ה"קרי" באותו לילה. זאת גם הסיבה להבדלים הגדולים בין הבנים לבין עצמם. ישנם בנים שאצלם הופעת ה"קרי" יכולה להיות אחת לכמה שבועות, ואילו אצל אחר - אחת לשבוע או יותר. זה תלוי במידת הגירויים שהוא חווה במשך היום. ומאחר שה"קרי" או ה"חלום הרטוב" בלשון בני הנעורים קשור עם חלומות ארוטיים, נער זה, שנמצא במסגרת של גירויים רבים יותר, תופעות אלו רבות אצלו יותר, ומיניותו מטרידה אותו יותר.

מצד שני, מאחר שהאשה היא זאת שנושאת באחריות הממשית לגידול הדור הבא, והיא הנושאת בתוצאות הישירות של הקשרים המיניים, הקב"ה יצר אותה כך, שהיא מבחינה רגשית-נפשית מתעוררת יותר לאט, והיא יכולה כהחלט לעבור בשקט נפשי את גיל ההתבגרות בלי חברת בנים דווקא. בת צנועה ממשיכה בשלוות נפש גמורה עד גיל 18-19 וכך בעצם התהליך היא שלוה יותר, ומסוגלת בכל שלב ושלב להשתלט יותר על הרגשותיה.

כשמדברים בציבור החילוני על מערכת היחסים בין בנים לבנות, על החברויות הקיימות ועל הקרבה בין המינים משתמשים הרבה פעמים לשם הצטדקות או הסבר, במושג "זה טבעי". וכאילו כל מה שכל אחד מרגיש זה "כשר וישר" שהרי הוא מרגיש ככה, אבל זה לא בדיוק כך.

מצד אחד, הטבעיות נוצרת מההתפתחות ההורמונלית המינית של בני הנעורים - הבת מקבלת את המחזור, ואצל הבן מופיעה תופעת ה"קרי" - ובאמת מתעוררים עניין וסקרנות בבני המין השני, אך מצד שני עוצמת העניין והסקרנות תלויה גם ובעיקר במה שכל אחד עושה עם זה. באיזה עולם של גירויים הוא או היא נמצאים.

אבל בשעה שהוא או היא נמצאים בחברה נטולת גירויים, באווירה רגועה וצנועה, בחברה חד-מינית, העדר הגירויים מאפשר להם את השליטה העצמית בשטח המיני וכתוצאה מזה את שלוות הנפש ואת

ההתפתחות של אישיות עשירה, רב גונית. כל האנרגיה המינית - הליבידו - הופכת לעניין בשטחים רוחניים נפשיים של לימוד, של הרחבת האופקים, של עיסוק באמנויות, של עיסוק חברתי פורה, והעניין המיני הופך לעניין של חלומות וציפיות לקראת פגישה עם בן-הזוג בעתיד, על מנת להקים משפחה.

במידה שבני הנוער נמצאים בעולם של גירויים מתמידים, קרבה יתירה בין שני המינים ולפעמים אפילו בעולם של גירויים קיצוניים של תמונות וספרות פורנוגרפית המעוותים את המושגים ומציירים תמונה של מין קיצוני וחולני, במקרה כזה הם מודעים למיניותם, זה מעסיק אותם ותשומת הלב מופנית להיותם יצורים מיניים.

הקב"ה יצר את שני המינים כך, שיימשכו אחד לרעהו, אחרת היה העולם חוזר לתוהו ובוהו. בזכות כוח משיכה זה, מוכנים בני הזוג לקבל עליהם עול של הקמת משפחה. אבל בעולם המתירני מנסים לפתור את הבעיה הזו בצורה אחרת: על ידי הפרדה בין האהבה והנישואין. אם יש לבחור חברה, אז למה לו להתחתן עכשיו? הוא יתחיל לחשוב על נישואין בגיל מבוגר יותר, כשבאמת יהיה מוכן להיכנס לעול משפחה ולהוליד ילדים.

ובינתיים הוא חי בעולם של גירויים, באמצעי התקשורת האלקטרונית והכתובה, עולם המעלה את יסוד האהבה המינית כיסוד לאושרו של האדם, וכשהוא נמצא בחברת בת ומרגיש את המשיכה אליה - הריהו קורא לזה "אהבה".

היסוד לאהבה זו איננו היסוד הייחודי באישיותה של הבת הזאת - אילו במקומה היתה בחברתו בחורה נחמדה אחרת, היה נמשך בדיוק ככה גם אליה. זו תוצאה מהגירויים - מההורמונים הפועלים, "העין רואה והלב תומד" והמעוררים ריגושים מיניים. אז מתחשק לו לנגוע בבת, לנשק אותה בשביל לתת לעצמו פורקן, והתוצאה "אהבה", ללא אחריות כלפי תוצאותיה של אהבה זו. כלומר "אהבה" זו היא גופנית בעיקרה.

עשו בארה"ב מחקר סטטיסטי באוניברסיטאות בין זוגות חברים שחיו יחד. כששאלו את הבנות כמה מהן מקוות להתחתן עם הבנים הללו, שהם עכשיו חברים שלהן, 50% של הבנות ענו בחיוב. כלומר ציפו, שתנאים אלה הם שלב לקראת חיי משפחה בעתיד. ואילו כששאלו את הבנים הם הם חושבים להתחתן עם הבנות הללו רק

שנים - עשר אחוזים ענו בחיוב. זאת אומרת שלושים ושמונה אחוזים מהבנות הישלו את עצמן.

אמנם גם במקרה של נישואין קורה לפעמים ששני בני הזוג מגיעים למסקנה שאינם יכולים או רוצים להמשיך יותר. אך מה ההבדל?

כששני החברים, האוהבים אחד את השני, נישאים, נוצרים תנאים לגמרי אחרים. זאת מערכת חברתית מוכרת ומקודשת. החברה תובעת מהבעל אחריות, לדאוג למשפחה. כי אחרת המשפחה הזאת נופלת למעמסה על החברה.

גם כשישנן בעיות, אנשים קרובים מתערבים. מתחילים לברר מה הסיבות. אולי אפשר לתקן משהו? לשפר את מערכת היחסים? מייעצים עצות טובות, וכשקיימת האהבה הבסיסית, אפשר לפעמים לשנות את הקו, ולעיתים קרובות חיי המשפחה חוזרים לתיקונם.

ואילו כשגם כל ההדרכות וההתערבויות אינן מצליחות, גם אז האשה איננה נזרקת החוצה ככלי אין חפץ בו, ללא התחשבות בצרכים הבסיסיים שלה ושל ילדיה. ההיפך מזה הוא הנכון. בכתובה צריכים לכתוב סכום ריאלי. כתובה פירושה אחריות. שלמה כלפי האשה שברגע שקורה משהו ח"ו, כשפונים לרבנות והם מחליטים על גירושין, הבעל חייב לשלם לאשה את הסכום הנקוב בכתובתה. הבעל חייב לתמוך באשתו, לפרנס אותה ואת ילדיו.

ומשום כך נישואין פירושם אחריות. נישואין פירושם כיטחון. נישואין פירושם אחריות כלפי האשה, אחריות כלפי הילדים, אחריות כלפי החברה, כדי שבמסגרת של אהבה, אחווה, שלום ורעות בין ההורים יוכל לגדול דור בריא בגופו ובנפשו.

חשיבות יחסי אנוש במסגרת המשפחה

(שיחה בכיתות י"א בבי"ס מקצועי)

- - - הפרשה הראשונה בתורה המדברת על בריאת-האדם מציינת שהוא נוצר "עפר מן האדמה", כלומר יסוד קיומו היה מן החומר, משהו גשמי. בהמשך נאמר שד' נפח "באפו נשמת חיים" ורש"י מסביר "עשאו מן התחתונים ומן העליונים. גוף מן התחתונים ונשמה מן העליונים". הקב"ה הכניס בו נשמה, חלק אלוקה ממעל. כלומר, אדם מורכב גם מן החומר וגם מן הרוח, וקשה לאדם להגדיר את עצמו מהו? האם "אני" פירושו גוף, נפש או שניהם כאחד?

אף על פי כן לא ראה הקב"ה את יצירת האדם כמושלמת. "לא טוב היות האדם לבדו". אמנם הגוף קיים וגם הנשמה קיימת, אבל מציאות זו של היות האדם בעל נפש - מחייבת השלמה. מציאות זו של היות האדם - בעל הנפש - בודד בעולמו אינה טובה. הוא זקוק גם לנפש קרובה. מישהו בעל נפש כמוהו שיחיה על ידו, ושיעזור לו בסיפוק צרכיו הפיזיים והנפשיים כאחד.

ניקח דוגמא: בת הנמצאת לבדה בבית, בעת שמגיעה איזו ידיעה משמחת. היא מחכה בקוצר רוח עד שמישהו יגיע, כדי שתוכל לשתף גם אותו בבשורה הטובה. כשיש מאורע משמח אנחנו שואפים שמישהו ישמח איתנו. אחרת שמחתנו איננה שלמה.

או ח"ו אם קורה משהו עצוב, אסון ח"ו. כשהמשפחה אבלה, היהדות קובעת ימי אבלות. יושבים "שבעה". כל הידידים והמכרים באים ומשתתפים בצער המשפחה. בדברם על אלו שהלכו מאיתנו הם מפיגים מעט את הצער. זה מנחם במעט. שכן האדם בעל-הנפש זקוק לשותפים גם לחוויות הנפשיות שלו. הבדידות היא הקשה ביותר לאדם בכל תקופה בחייו, מינקות ועד שיבה.

תינוק שגדל ללא נפש קרובה הוא אומלל. הוא איננו מתפתח אפילו

פיזית כמו שצריך. כשאין הוא מרגיש את אהבתה של אמו ואת תשומת הלב שלה, אפילו לאכול אין הוא רוצה. היו מקרים בבתי יתומים שגידלו ילדים ללא אהבת הורים, ע"י המטפלות שהיו מתחלפות כל פעם, וילדים אלה לא הוציאו את שנתם.

על חשיבות היסוד החברתי בגילכן אין צורך לספר לכן. בגיל הנעורים חשוב יסוד זה כל כך, שקוראים אותו "גיל העדר". כולם הולכים יחד. רוצים להידמות אחד לשני. מתלבשים באותה צורה, לכולן אותו איפור, וכד'.

בגיל זה מתחיל להסתמן גם היחיד. הוא מחפש נפש קרובה. מישהו שקרוב אליו, שמבין אותו. בימינו מחפשים פעמים רבות נפש קרובה דווקא בבני המין השני, כאילו רק המין השני יכול לספק את מה שהנפש זקוקה לו.

"רצוני בחבר עכשיו. ואם אהבה - אז אהבה עכשיו. אני רוצה להיות מאושר כרגע". ואם עכשיו הוא הזמן המתאים, כדאי "לתפוס" אותו ולנצל אותו כאילו ה"חיים" הם רק עכשיו - נוסח "חטוף ככל יכולתך".

אבל בנות, בהיותכן בגיל שבע-עשרה, שמונה-עשרה כמו בכל תקופה בחיים, בין אם את בחורה או אשה בגיל עשרים ושמונה, שלושים ושמונה, ארבעים ושמונה, ואפילו בגיל שישים ושמונה, תמיד תהיינה זקוקות בדיוק לאותם הדברים שאתן רוצות עכשיו: נפש קרובה. אדם שתוכלי לאהוב ולהיאהב על ידו, שתוכלי לשתפו בחוויות, ברגשות. אדם רוצה תמיד שיאהבו אותו ויתייחסו אליו. על מנת שיהיה לו טוב, הוא צריך שותף לחייו.

פעם כשדובר על אהבה, המושגים היו "אהבה לנצח", אהבה מתמשכת, מתוך יחס לייחודיותה של האישיות ומהרצון להנעים לה ולדאוג לרווחתה.

ואילו בימינו! בראותנו זוג אוהבים ברחוב, שהולכים חבוקים, צוחקים ומתנשקים לעיני כל, נדמה לנו שזאת היא אותה אהבה "בת-השמים" שאין לה גבולות. עובדה!! הם כל-כך אוהבים שאינם יכולים להתחשב בסובבים אותם. האהבה פורצת מבפנים בעוצמה כזאת, שאין בכוחם לעוצרה. אולם למעשה אין זאת אלא "אהבה" שהיא תוצאה מהמשיכה ההדדית באותו רגע ובאה לצורך הסיפוק העצמי הפיזי בעיקר.

סגנון זה של אהבה מוחצנת כבר קיים כמה דורות. באמריקה, לדוגמא, הוא קיים לפחות שלושה דורות. אלינו הגיע קצת מאוחר יותר. אילו אהבה זו היתה מבטיחה את האושר ואת הביטחון באהבה לאורך ימים, הרי משפחות אלו צריכות היו להיות המאושרות והיציבות ביותר. אך למעשה קורה בדיוק ההיפך. יותר ממחצית מן הזוגות מסוג זה מתגרשים, ואנו שואלים: מה קורה כאן? מה קרה לאהבה שהיתה כל כך גדולה בהתחלה?

התשובה על כך נמצאת, כנראה, בעובדה שהנישואין נעשו על יסוד התאהבות. התרגשות-מינית בלי להקדיש תשומת-לב מספקת לאישיות, ליסוד האישי-חברתי, להשקפות ולציפיות השונות של בני הזוג, ובעיקר למערכת של יחסי-אנוש שביניהם.

כמו שבכיתה של שלושים בנות, כל אחת מתחברת רק עם מספר חברות, עם אלו שאיתן היא מוצאת שפה משותפת ועולם רוחני דומה, איתן היא מתקשרת רגשית ונהיית "חברה טובה", ואילו ביחס לאחרות, החסרות את היסודות המשותפים, נוצר מרחק, כך דבר זה מתחייב גם ביחס למועמד לנישואין. בכדי שהבת תוכל לחיות עם בן הזוג 24 שעות ביממה, על מנת שיוכלו לפעול יחד מתוך שותפות והבנה, יש, ראשית כל, לברר כיצד הבחור הזה מתפקד ומתנהג כאישיות.

והנה בימינו בשל העדפת-יתר של יסוד ההתאהבות והמשיכה ההדדית, הצעירים אינם מסוגלים לבדוק כהלכה את כוונותיהם האישיות של בן/בת הזוג. הם כל-כך מסונוורים מקסם הקרבה שביניהם, עד שאין אצלם שום ספק בדבר הבחירה המוצלחת. ואילו לאחר הנישואים כששומעים את שפתו של בן/בת הזוג, כשרואים את התייחסותו בחיי היום-יום לעניינים שונים, וכשמתרבות המריבות על חילוקי-דעות שביניהם, ובעיקר - כשאחד מבני-הזוג רואה של"אהבה הגדולה" אין כיסוי במעשי יום יום קטנים של תשומת-לב ודאגה לרווחתו ונוחיותו של השני, נוצרת אט אט שחיקה גם ביסוד האהבה.

אמחיש את הדבר במקרה שהייתי עדה לו:

נכנסתי למכבסה בעיר לתת בגד מסויים לניקוי. היה שם זוג צעיר - הוא בחור נחמד, היא בחורה יפה. איתם הביאו שמלת חופה לניקוי. למדתי מכאן שזה זוג צעיר אחרי הנישואין. באמצע מו"מ של האשה עם בעל-החנות אמר הבחור משהו שלא שמעתי. ואילו הבחורה ענתה

בגסות: "שתוק! זה לא עסקך!"

הבחור שנעלב, כנראה, בגלל הדברים והטון שבו נאמרו באוזני אנשים זרים, הפנה את גבו ויצא מהמכבסה. הבחורה הלכה בעקבותיו וקראה: "השתגעת? לאן אתה הולך?" אך הוא המשיך ללכת. הבחורה הסתובבה וחזרה לחנות לטפל בשמלה. כשיצאתי אחר כך מן החנות, אמרתי לה: "אם תדברי אליו ככה גם בעתיד, הוא יברח לך" - "שיברח" הגיבה.

אין כל ספק, שאחרי דין-ודברים כזה, המפגש שלהם בבית כבר לא יהיה נעים כל-כך. התוצאה תהיה ויכוח, מריבה, וחילופי האשמות הדדיות. מריבה ועוד מריבה, ומתחיל "ברוגז".

"פתאום" מתברר, שהיה כאן "מקח טעות". שלפני-כן לא הכירו מספיק איש את רעהו. בשעה שהאחד רצה לכבוש את לבו של השני, כנראה, הובלט בעיקר הפן החיובי שלהם, ואילו אחרי זה "בבית" רוצה כל אחד לחיות את הרגשתו הטבעית, ללא שליטה עצמית, ואז מתגלה האופי האמיתי שלו. בן הזוג מרגיש את עצמו מאוכזב ומרומה, כביכול, והאהבה ההדדית הולכת ונשחקת.

בהתחלה אמנם היתה האהבה חזקה מאוד, אך אם השטח הבין-אישי איננו חיובי ואינו מטפח את האהבה הקיימת, גם השטח האינטימי נפגע. האהבה האנושית מושפעת גם מההתייחסות הנפשית (שלא כמו אצל בעלי החיים) ובמשך הזמן אהבה שאין עימה יסודות נפשיים - תשומת לב והתייחסות אישית - פוחתת והולכת. כי אצל האדם היסוד האישי-חברתי הוא גורם לחיזוק או ח"ו להחלשה של יסוד האהבה וכשהפער בין השניים הוא קיצוני יש לזה השלכות גם בסטיסטיקת הגירושין.

בשביל למנוע את כל זה יש בעוד מועד ללמוד לתפקד יפה מבחינה חברתית ע"י תשומת לב ועזרה לזולת, ולצאת מתוך האגוצנטריות - התרכזות ב"אני" והצמצום האישי ולבחון את החבר - בבוא העת - לא רק בהתאם ליופיו אלא גם בהתאם לאופיו.

בס"ד, כ"ח חשוון ה' תשנ"ג

לכבוד הרבנית נריה

שלום וברכה!

החלטתי לכתוב לרבנית בבקשה לייעוץ ועזרה אחרי שקראתי את ספרה "מול מבוכת המתירנות".

שאלתי עוסקת, כמוכן, בנושא שבינו לבינה.

הבעיה שמטרידה אותי כבר הרבה זמן היא שבשל היות סניף בנ"ע מעורב נוצרים קשרים עם בנים, בני גילנו ומעלינו. (אצלנו בסניף לא מקובל המושג של "חברות" או "יוצאים קבוע". ישנם אנשים שלא הולכים לקולנוע, הבנות מתלבשות עפ"י גדרי ההלכה, אין נגיעות וכד').

למרות כל ההקפדה היחסית אי אפשר למנוע קשרים אלה, ולרוב אנחנו הבנות נפגעות מהם. אנחנו חושבות על בן מסויים, שהוא בקשר איתנו, שהוא מתאים לנישואין וכד' ואותו בן אפילו לא חושב בכיוון.

סוג הקשר בו מדובר הוא עפ"י רוב קשר רציני, שיחות בנושאי השקפה, אמונה, פוליטיקה וכד' ולכן זה גם מאוד סוחף כי סך-הכל, לכאורה, זה נראה בסדר גמור, כי אין כ"כ קלות ראש וכו'.

אחרי שתיארתי את המצב ארצה לשאול כמה שאלות:

א. מה צריך לעשות במקרים הללו, האם ליצור קשרים הדוקים עם בנים הנראים רציניים?

ב. איך אפשר להימנע מדבר כזה, שהרי זה כמעט בלתי נמנע (מניסיון)?

ג. ישנו איזה בן שאני בקשר איתו, ואני לא יודעת כיצד לגרום לזה להפסיק או בכלל מה לעשות?

- - - הערת אגב: אני מאמינה ויודעת את השקפת ההלכה אך קשה לי מאוד ליישם אותה בשטח, במציאות הסניפית, שהרי אם נמצאים בחברה מעורבת אי אפשר להינזר מקשרים עם בנים.

אקווה שאיענה במהרה (אני זקוקה לייעוץ בנושא זה בדחיפות).

בתודה מראש, גאולה

בס"ד, ט"ו כסלו תשנ"ג

ראשית כל, אבקש את סליחתך על האיחור בתשובתי, תכפו עלי הטרדות, ולא הצלחתי להתפנות לכתיבה.

ואשר לעצם העניין: לא נתת מספיק נתונים, לא כתבת מה גילך, ומה גיל ה"חבר" שלך?

לכן אני מנסה בקצרה לענות לך "על עיוור".

מאחר שנראה לי שאת עדיין בגיל תיכון, אני חושבת שזה לא רצוי. כי במקרה שגם הבן הוא באותו גיל, או קצת יותר מבוגר, הסיכויים שזה יהיה משהו רציני ומתמשך הוא קלוש מאוד. את בעצמך ציינת, "שאנחנו הבנות נפגעות מכך" ו"אותו בן אפילו לא חושב בכיוון", ואני מוסיפה לא רק "לא חושב בכיוון" אלא אפילו לא מסוגל לחשוב, מאחר שבן בגיל זה עדיין פחות בשל ברוחו מאשר בת בגיל זה. וגם אילו היה מסוגל לחשוב ואפילו מעוניין בכך, זו היתה רק אשליה, כי במציאות זה לא מעשי.

בת ברוב המקרים, בגיל 18-19 מסוגלת להתחתן, אם היא בחורה רצינית ומבוגרת מבחינה נפשית, ואילו בן בגיל זה איננו מסוגל להתחתן ולהקים משפחה בגלל בעיות כלכליות, בגלל ההכרח ללכת לצבא ולימוד מקצוע, וממילא אי אפשר להתחתן והתוצאה היא, בסופו של דבר ניתוק, סבל ומפח נפש גדול.

אשר לשאלה השנייה: כשהידיעה היא בהכרח ברורה, שזה לא רצוי לא מבחינת ההלכה, ולא מבחינה מעשית (מאחר שזה לא יכול להיות רציני, ובכל מקרה זה עלול לגרום לסבל בעתיד בגלל ההרגשות שמתפתחות אם זה נמשך, והנתק שעתיד לחול בגלל כורח המציאות), כל זה גורם, שהכרה זו משפיעה גם על מה שמתחת לסף-ההכרה: מתפתחים מעצורים נפשיים, מתפתחת יכולת לשליטה עצמית על ההרגשות וכך אפשר גם במסגרת בני עקיבא להישאר במסגרת של יחסי ידידות, של עניין באידיאל המשותף, של הדרכת בני נוער לקיום תורה ומצוות, ולא להגיע ליחסי חברות קרובים יותר.

אשר לשאלה השלישית: מבלי לדעת נתונים מרובים יותר, אני

מציעה לך לדבר איתו גלויות, לספר על ההתלבטויות שלך, על הנימוקים, כפי שהעמדתי אותם ולומר לו שעם כל הקושי שלך ושלו, את רואה לעצמך הכרח לעשות עכשיו את ה"ניתוח" הזה, ניתוק של קשרי החברות.

בה במידה שדרכך תהיה ברורה לך, שתהיי החלטית יותר, זה ישפיע גם עליו, ואם הוא באמת חבר טוב שלך, ודואג לך, אני מקווה, שהוא יסכים לשתף פעולה ולהקל עליך את ביצוע הניתוק.

ואם בכל זאת על אף ההסברים שלך, הוא יחלוק על כך, וירצה להמשיך, זה יהיה ביטוי לכך שבעצם הוא מעוניין בחברתך בגלל ההווה, ולא בגלל העתיד. בגללו אין את צריכה לוותר על העיקרון, ואל "תרחמי" עליו. הוא יעבור את תקופת המשבר ביתר קלות ממך: הוא יקדיש את עצמו יותר ללימודים, לעבודה, לסניף, או ימצא לו בהקדם חברה אחרת.

בכל מקרה, אם הכאב והצער יהיו אמיתיים, יש לו ולך האופציה, שאם תוך שלוש או ארבע שנים אף אחד מכם לא יתחתן, תנסו להיפגש מחדש, כששניכם בשלים ומבוגרים יותר, ומסוגלים גם כלכלית להקים משפחה.

בברכה ואיחולי כל טוב,

רחל נריה

בס"ד, אור לי"ד שבט תשנ"ג

לא.ש.ש. - השלום והברכה!

סלחי לי, שבגלל הטרדות איחרתי בתשובתי, ובגלל סיבה זאת עצמה - עלי לקצר.

תופעה זו שאת מזכירה, שחברתך שהיא עכשיו בת 15-16 "נדלקה על בן אחד, ושהיא חושבת עליו כל הזמן", זו תופעה שקורית לעתים קרובות אצל בנות-העשרה.

זו מזיגה של מציאות ודמיון גם יחד, שבדרך כלל מצליחה להוציא את הבת מעולם המציאות, ומכניסה אותה לעולם של חלומות בהקיץ.

את גם מוסיפה שהיא מוטרדת, מכיוון שאיננה יודעת "אם גם הבן 'נדלק' עליה וחושב עליה כל הזמן?"

מכאן אני למדה, שאילו התשובה על כך היתה חיובית היא היתה, כמובן, מאושרת יותר, וזה היה מוסיף לה הרגשת ביטחון.

את שואלת שאלה הלכתית:

(א) האם יש איסור בהרהורים אלה מבחינת ההלכה?

(ב) בעצם, מדוע זה אסור?

(ג) מה היא צריכה לעשות?

אשר להרהור, כמו בכל שטח, קשה לאסור על הרהור, צריך רק להשתדל להימנע מזה.

ההרהור עצמו משפיע על הנפש, כפי שציננת בדבריך, הבת מבחינה רוחנית עסוקה בזה כל הזמן: "כל הזמן היא חושבת עליו".

ואם היא חושבת עליו, ומוחה עסוק בזה, הרי אין במוחה ובנפשה מקום לדברים אחרים, החשובים יותר להתפתחותה הרוחנית-נפשית, כגון לימודים, קריאה, עסקי אמנות, חיי חברה וכד'.

אילו היה מדובר בבחורה בת 18-19 לפחות, היה אולי מקום לחשוב, שאולי יש סיכוי שהתענינות זו תהיה הדדית ויוכלו אי"ה להגיע בשטו"מ גם לחופה, ולהקמת משפחה, במקרה שהם ימצאו גם שפה משותפת, הבנה הדדית, ולא רק התלהבות ו"אהבה" המשולה כאש "היא נדלקה". אש זו שורפת-מזיקה ואינה מחממת ומאירה.

א) במקרה זה שאת מתארת, ההתעניינות והקשר אם ייווצר הוא כולו שלילה, כי הוא מפתח בטרם עת את העניין והמתח המיני, ומרחיק, כפי שכבר ציינתי, את ההתפתחות הנפשית-רוחנית.

ב) האיסור הוא: "לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", כי ההימנעות מכך עוזרת לשלוות הנפש של הבת וגם של הבן. מפגשים הדדיים במשך הזמן יוצרים את המתח ומגבירים את הרצון להתקרב יותר ויותר, איש אל משנהו.

ג) לשאלה השלישית "מה לעשות" התשובה היא:

להשתדל להבין, שזאת היא חולשה מיותרת, שיש להתגבר על כך, ולהתרחק מזה.

ביתר הרחבה דיברתי על כך בספרי "מול מבוכת המתירנות" שהופיע בהוצאת "ספריית בית-אל".

השתדלי להשיג את הספר והמליצי בפני חברתך לעיין בעיקר בפרק "בינו לבינה" מעמוד 44-50. (כדאי גם לעיין בעמודים 25-66, העוסקים ב"שנים של הכנה לעתיד").

עצם ההכרה והביטחון שהעניין מאוד בעייתי יעזור לחברתך להתנתק מהדמיונות, ולהעביר את שאיפותיה וציפיותיה לתקופה מאוחרת יותר של גיל ההתבגרות, לקראת מציאת בן-זוג מתאים להקמת משפחה.

בברכת איתולי כל טוב והצלחה רבה,

רחל נריה

בס"ד

לרבנית נריה

בקשר לעבודתי על הנושא "חברות" רציתי לשאול אותך כמה שאלות.

א) בימינו בחברה מעורבת - "בני עקיבא" החיכוך עם בנים גדול מאוד. מה קורה עם זוג חברים בגילאי 17-18 שאינם חושבים על

רחל נריה / טל נעורים

חתונה בגיל כ"כ צעיר, אך רוצים לשמור על קשר, כי אולי בכל זאת זה השידוך הנכון?!

(ב) כיצד אפשר להחליט בגיל כזה אם המטרות רציניות או לא, כי הרי זהו הבסיס להמשכת החברות?

(ג) במאמרים הרבים שכתבת התייחסת הרבה לצד הנפשי - לנזק שנגרם לבן ולבת בעקבות החברות וכד'.

מה מטרתך בכך? (כלומר האם רצית להראות - כיצד "ההלכה צודקת" או שרצית להעביר מסר זה גם למי שלא מקיים מצוות?)

תודה רבה,

מירי ב.

בס"ד, כ"ו שבט תשנ"א

למירי ב. השלום והברכה!

אני מבקשת את סליחתך על שלא עניתי עד כה.

(א) בנוגע לזוג חברים בגיל 17-18, שאינם חושבים על חתונה בגיל כל כך צעיר, אך רוצים לשמור על קשר, כי אולי בכל זאת זה השידוך הנכון.

התשובה היא מאוד אינדיכדואלית וקשורה בכמה גורמים.

(א) הדבר הראשון, מידת הבגרות הנפשית והרצינות האישית של כל אחד מהם.

(ב) מה גישת ההורים לנישואין בגיל כה צעיר, ומה היחס לבן/בת הזוג?

(ג) מה מצבם הכלכלי של ההורים, באיזו מידה גם במקרה שהם מסכימים ומעודדים את הקשר, הם מסוגלים לעזור גם לזוג הצעיר מבחינה כלכלית, לפחות בשנים הראשונות אחרי החתונה.

במקרה שהתנאי הראשון קיים, ושניהם מבינים, שנישואין זה דבר רציני ומחייב, ומצד שני הם גם מסוגלים להבין (אחרי הסבר לפחות) ששמירת קשר, פירושו מעורבות רגשית הגדלה והולכת מצד אחד, והרגשת תסכול וסבל אם הם אינם יכולים להתחתן בגלל העדר כל

בסיס כלכלי. הריני ממליצה לטובת שני הצדדים, להשתדל ולא להמשיך להתקשר עוד ועוד, שאז הסבל גדל והולך, ומוטב לעשות את הניתוח הקשה, להינתק טוטלית מתוך הסכמה הדדית.

מוטב להחליט ביניהם שברגע זה הם מנתקים מתוך הבנה הדדית את הקשר, ולהשאיר את ההחלטה לתקופה מאוחרת יותר.

במקרה כזה קיימות שתי אפשרויות:

(א) בגלל ההתנתקות ברוב המקרים הקשר הרגשי פוחת ונחלש, ובמשך הזמן כל אחד הולך בדרכו ויכול למצוא לו בבוא העת את בת/בן זוגו. (ברוב המקרים הבת מתחתנת יותר מוקדם עם מישהו אחר).

(ב) הם מחליטים לקחת להם פסק זמן של מספר שנים, והיה אם הבת אינה מתחתנת בינתיים, יכולים לחדש את הקשר מאוחר יותר בשעה שהם שניהם בשלים יותר לנישואין גם מבחינה סוציו-אקונומית, כלומר מסוגלים להסתדר לבד, ולהיות עצמאיים.

נימוק נוסף, עם ההתבגרות הם מסוגלים יותר טוב לבחון את מידת ההתאמה שביניהם באותה שעה, אחרי הימצאותם בתנאי חיים שונים במשך תקופה זו, שמשפיעה בלי ספק, גם על אישיותם וגישותיהם לסוגיות השונות של החיים.

(ג) לשאלתך השנייה: כיצד אפשר להחליט בגיל כזה, אם המטרות רציניות או לא, והרי זה הבסיס להמשך ה"חברות"?

באמת נכון, שבגיל זה רוב בני הנוער אינם יכולים לקבוע אם המטרות רציניות, וגם אם בגיל זה לפעמים זה נראה כך, הגורם לכך הוא, שהפגישות התכופות יוצרות את המשיכה ההדדית, את הרצון בבילוי משותף, ולכן נדמה להם שהם באמת מאוד קשורים איש לרעהו.

אולם בהמשך הדרך, לעתים קרובות כל אחד מתפתח בדרכו המיוחדת, בני הנוער משתנים, אישיותם מתגבשת באופן שונה קצת מכפי שהיו בגיל צעיר יותר, ואז הם חדלים למצוא עניין אחד ברעהו. לפעמים גם עצם שינוי מקום המגורים בגלל הצבא, או מקום הלימודים שמשתנה, יוצר מרחק פיזי, שיוצר גם את הנתק הרגשי.

(ג) לשאלתך "מה מטרת הדברים שלי על הנזק שנגרם לבן ולבת

בעקבות החברות וכו'. האם הרצון להראות כיצד "ההלכה צודקת" או הרצון להעביר מסר זה גם למי שלא מקיים מצוות?

באופן טבעי נער או נערה צעירים חיים רק את הרגשת הרגע ואינם מסוגלים להגיע למסקנה, שמוסד ה"חברות" והקשר הקרוב בין המינים יש בו גם מן השלילה, ועלול להזיק לחיי המשפחה מחר, בעיקר אם חסר להם המעצור ההלכתי.

המטרה שלי היא שכל הצעירים בין הדתיים ובין החילוניים, יוכלו להבין את הנקודה הזאת של הבעייתיות שבדבר, ואפילו הנזק הנפשי, שעלול להיגרם, כדי שהבנה זו תוכל לשמש כגורם עוצר שישפיע גם על הרגשותיהם ושיקוליהם.

הבת הדתית לאן?

(שיחה בפני כיתות ט'-י' אולפנית נתניה)

שמחה אני על קביעת נושא זה, כי הוא חשוב בעיקר בימינו, כשאנחנו, הציבור הדתי והנוער הדתי, חיים בשני עולמות כאחד.

מצד אחד אנחנו חיים ברחוב של היום באווירה החילונית, מה שאחרים קוראים אווירה "מודרנית", "מתקדמת", בדיוק כמו הנערה החילונית השכנה, הגרה בבית שלנו או זאת שלומדת בביה"ס הכללי שעל ידנו. אווירה זו, בדינמיות שלה, ובהתמדה המתמשכת שלה עושה לנו "שטיפת מוח" אינטנסיבית.

מצד שני אתן לומדות ב"אולפנית" תורנית, כיוון שברור להוריקן ולכן, שלנו הציבור הדתי יש ערכים, יסודות ומטרות שהן שונות לגמרי מהעולם הזה "המודרני" שמסביבנו. שניות זו מסבכת את המערכת בתוכה אתן חיות, ומחייבת באמת את בירור השאלה "לאן מועדות פניה של הבת הדתית?"

לפני שאתחיל את דברי בנושא זה, אני רוצה, ראשית כל, לשאול את השאלה הזאת לא את הנערה הדתית, אלא כל נערה בימינו, גם את הנערה החילונית, ואחרי שנדע מה המטרה שלה, נוכל אולי ביתר בהירות לבחון מה מטרתנו.

אני רוצה לפנות עכשיו אל כמה בנות מכן, ולשאול אותן - כל אחת בנפרד - מה היא רוצה להיות בעתיד? - ובכן התשובות הן: עורכת-דין, כלכלנית, מורה, אחות, צבא קבע וכד'. זה מספיק בשבילי כרגע.

אילו ישבו כאן במקומכן בנים, והייתי שואלת את השאלה הזאת, העניין היה הרבה יותר פשוט. כל אחד יודע, שהבעל צריך לפרנס משפחה, הוא צריך להיות בעל מקצוע, ואם הוא אומר מה הוא רוצה להיות בעתיד, יש בהחלט סיכוי שהוא יוכל אולי בעתיד להגיע לכך.

הציפיות של הבנות מעצמן ומהמציאות

עכשיו ננתח את התשובות שקיבלתי. כמה מכן אמרו, שהן רוצות להיות עו"ד, רופאה, וכו', האם הן חשבו על-כך שצריך ללמוד 4 שנים לימוד לא קל, ועוד שנתיים סטאז' - התמחות, וגם לדעתכן אפשר להתחיל ללמוד רק החל מגיל 20-21, אחרי גמר השירות הלאומי או עם גמר השירות בצבא, אם כן הפירוש הוא, אפוא, שאם הבת רוצה באמת ללמוד באופן רציני ולהצליח כמו הבן שלומד במקביל איתה, היא תוכל להתחתן רק בגיל 26-27. ואם היא רוצה להיות רופאה, והיא תצטרך ללמוד 6-7 שנים ואח"כ להתמחות עוד שנה-שנתיים, הרי היא גומרת את לימודיה בגיל עוד יותר מאוחר, ונישואין בתקופת לימוד רצינית כזאת זה בכלל לא דבר קל.

אוסף עכשיו שאלה: האם הייתן רוצות להתחתן בגיל זה - לא ולא!!

הרבה פעמים, כשלבת יש חבר, והיא אוהבת אותו והיא רוצה להיות בטוחה בו ובאהבתו, היא מתחנת. והנה מתברר, שנישואים אלה משבשים את מערכת הציפיות שלה מעצמה. הבת איננה יכולה להתמסר כל כך ללימודים, כשם שנהגה תחילה, ואילו אותו בן, שיחד ישבו על ספסל הלימודים במשך הרבה שנים, הוא (שהינו עכשיו בעלה) - לומד ומתקדם יפה, ואילו היא "המסכנה" צריכה לפעמים להישאר בבית, לטפל בתינוק, והיא רואה את עצמה כ"מפגרת" אחרי בעלה המתקדם לקראת הקריירה שלו. העובדה שהוא התחתן באמצע לימודיו ושהינו בעל משפחה אינם מפריעים לו, כי גם בימינו האשה היא זאת שנושאת את עיקר העול של בניין הבית וגידול הילדים. לא פעם האשה אחרי נישואיה מפסיקה את לימודיה ויוצאת לעבודה, כדי לאפשר לבן זוגה ללמוד ולהתקדם, כדי שהוא יוכל מחר לפרנס אותה בכבוד.

רואים אנו, אפוא, שהתפתחותו והתקדמותו המקצועית של הגבר הרבה יותר קלה ומבטיחה, ואילו האשה מוצאת את עצמה במציאות שונה לגמרי מהציפיות שלה, העולם שלה נשתנה. זה יוצר אי-נוחות, תסכול, אפילו סבל נפשי.

מתברר שהעניין לגמרי לא פשוט. שני הדברים האלה: הקמת בית

ומשפחה, והקריירה של האשה, לפעמים מתנגשים.

שוני זה בין האשה לגבר קצת מגביל את החיים שלנו, אך מצד שני הוא מעמיק אותם, נותן לחיים יותר עומק, עולם רגשי יותר ובעל משמעות.

*

ראינו שהתכנון שלכן לעתיד הוא בעצם כתכנונם של הבנים, המחשבה והשאיפה מרוכזים בעיקר בלימוד מקצוע, בלי לקחת בחשבון את השוני במהותה של האשה ובשאיפותיה להתחתן מוקדם יותר.

בעצם, זה לא צריך להפתיע, כי בעולמנו - עולם ה"יוניסקס", שוויון המינים - בנים ובנות לומדים יחד את אותם המקצועות, מקדישים לכך את אותו מספר שעות, כאילו הכשרת הבן לחיים והכשרת הבת לחיים היא בדיוק אותו דבר. (בעיקר כשלפעמים הבת מצטיינת בלימודים מסויימים יותר מאשר הבן), ואילו במציאות חייה של האשה בעתיד שונים מחיי הגבר.

הבית - היסוד הקובע בסדר העדיפויות

ועתה הבה נחשוב: איזה חלק מהחיים האדם מקדיש לעבודה מחוץ לבית?

בדרך כלל, אדם עובד 8 שעות מחוץ לבית, ואת 16 השעות הנוספות ז"א 2/3 מהחיים, כלומר את רוב הזמן, הוא מבלה במסגרת המשפחה, ולפי זה צריך ראשית כל להכשיר אותו לאותו זמן שהוא נמצא בבית.

אפילו הצלחתו של הגבר בעבודה קשורה במידה מרובה בהרגשתו במסגרת המשפחה. אם הגבר מרגיש טוב בבית, אם הבית מסודר ומספק את צרכיו הפיזיים והנפשיים, אם יש לו אשה נחמדה, מסורה ואוהבת, הוא יכול להצליח בעבודתו מחוץ לבית, כי הוא מסוגל להתמסר לעבודתו ולקריירה בשלוות נפש, מוחו פנוי לכך, נפשו שלווה ורגועה, וממילא הוא יכול למצות את כל כשרונותיו ולהצליח.

אבל אם ח"ו הבית מעורער, מריבות בו, צעקות בו וכו' גם כשהאדם יוצא החוצה לעבודה, הוא הרבה פעמים מתוח, מעוצבן,

איננו מרוכז כל כך בעבודתו, או מוציא את המתח שלו במסגרת החברתית שהוא נמצא בתוכה, אז זה יכול לפגוע גם בעבודתו. לא לחינם אומר הפתגם: "מאחורי כל גבר מוצלח, ישנה אשה מוצלחת".

לכן נדמה לי, שאפשר לקבוע, שהבית הוא היסוד הקובע בסדר העדיפויות, גם של הגבר ובעיקר של האשה, שרגישה יותר, ושמתח בבית עלול לגמרי להוציא אותה מעולמה הרוחני והמקצועי. לכן יש לדאוג להכין את הבת לכך, שהיא תהיה מסוגלת לבנות בית שליו ונעים, שבו כל אחד מבני המשפחה ירגיש בטוב.

הקמת משפחה כזאת מתאפשרת ע"י מציאת בן-זוג מתאים וקיום יחסי אנוש נעימים, שזה קובע את איכות החיים והצלחה בגידול ילדים.

לכן כל כך חשוב, שכבר עכשיו בגיל זה תהיינה אתן - בנות צעירות עכשיו ונשים לעתיד בע"ה - מציאותיות, שתדענה מה אתן באמת מצפות מעצמכן, מה מזה ניתן להגשים, ובהתאם לכך תדענה מה סדר העדיפויות שלכן.

קריירה או נישואין - מה קודם למה?

בלי שום ספק, עולמנו קשה מבחינה כלכלית, הצרכים מאוד מרובים. אפילו אם מתחתנים עם בחור בן 22-23, והוא כבר מסוגל לצאת לעבודה, גם אז צריכה האשה, בדרך כלל, לעבוד, כדי להשלים את הפרנסה, כדי לשלם את המשכנתא, וכדי להשלים ולקנות צרכי בית בסיסיים, החסרים להם.

ואז, כפי שאמרנו, מתעוררות לפעמים בעיות תסכול. חשוב מאוד לכן לדעת איך האשה הצעירה רואה את סדר העדיפויות בחייה. האם היא רואה - כתוצאה מההכנה בכל שנות ההתבגרות והציפיות שלה מעצמה - את מעמדה המקצועי כעניין שנפשה קשורה בו, ושרק בהגשמתו היא שלמה עם עצמה, ולכן כדאי, ראשית כל, לגמור את לימודיה, אפילו אם זה בגיל 26-28, ורק אחר-כך לחשוב על הקמת משפחה.

או שהיא רואה את נישואיה המוקדמים לפני גמר לימודיה כעניין טוב וחשוב מלכתחילה, כי היא חושבת שהקמת משפחה, היות לה בעל אוהב וילדים נחמדים זה דבר הכי חשוב בחיים, ואז דחיית או

האטת השגת התואר זה עניין משני, שהיא צריכה להתמודד עם זה בתנאים הקיימים, בתנאים של אשה נשואה ע"י האטת קצב הלימודים וצמצום הזמן המושקע בכך.

נדמה לי, שהמסר של העולם המודרני, הדוגל בשוויוניות בין הגבר והאשה מצביע על האפשרות הראשונה: עדיפות לכיוון קריירה תחילה ואחר כך נישואין, ובה צריך להשקיע את עיקר תשומת הלב וההכנה בגיל הנעורים.

*

ההתייחסות במציאות ימינו היא שללימוד מקצוע צריך להתכונן כבר מגיל צעיר לאורך ימים ושנים, ואילו לעניין זה של הצלחה בנישואין והקמת משפחה - הרושם הוא שלכך אין צורך להתכונן כלל, כאילו זה דבר פשוט ומובן וקשור תמיד בהצלחה מרבית.

העובדה היא שבעולם המודרני אחוז הגירושין גדול מאוד. בארצות-הברית זה מגיע כבר למעלה מ-50% ומספר המשפחות, אשר באמת מצליחות לבנות בית יציב, שליו ואוהב קטן והולך. במקביל גדל והולך משנה לשנה מספר המשפחות החד-הוריות, והרי זה מוכיח שאין עניין הנישואין בתנאי העולם המודרני עניין פשוט כלל וכלל.

נראה לי, שההתייחסות-יתר לחשיבות הגורם המקצועי בחיי האשה, זלזול בחשיבות פיתוח אישיות חיובית בעלת מידות טובות, ואי הדגשת היסוד של הכשרת האשה לחיי משפחה מבחינה נפשית ומעשית, הם הגורמים המשפיעים על עיוות מהותה של האשה וחוסר יכולתה של האשה להצליח בכך.

מאחר שאתן עכשיו בגיל ההתבגרות, הקובע במידה מדובה את אישיותכן והשקפת עולמכן, טוב שעוררו אתכן לשאול "לאן?" לאן פניכן מועדות?

אופירה נבון ז"ל: "יש לי רגשות אשם שלא יכולתי להיות אמא במשרה מלאה"

ראיתי השבוע ראיון עם הגב' אופירה נבון (ז"ל, שבינתיים נפטרה), אשתו של הנשיא החמישי למדינת ישראל.

היא היתה נציגת העולם המודרני, במקצועה פסיכולוגית קלינית -

שיקומית של ילדים, גמרה לימודיה בהצטיינות והיה לה סיפוק רב בעבודתה בזכות הצלחותיה.

כשבעלה נבחר לנשיא מדינת ישראל, והיא הפכה להיות הגברת הראשונה במדינת ישראל, היא היתה צריכה להיות האשה המאושרת ביותר במדינת ישראל. לכאורה לא חסר לה כלום: בעל שהוא נשיא, בית נהדר, עוזרות ומטפלות וכבוד, כביכול, הכל בסדר גמור, ואילו היא מציינת שתקופה זו של נשיאות לא היתה פשוטה בשבילה. בגלל מה?

כשנבחר יצחק נבון לנשיא, ב-1978, היו ילדיהם (בת מאומצת ובן שנולד אחרי טיפולים ומאמצים מרובים) בני 4-5.

היא מסבירה: "דווקא אני שהוצאתי את הנשמה, עד שזכיתי להיות אמא נאלצתי להפקיד את שני הילדים שלי בידי מטפלת.

סיירתי בבתי-סוהר, ואצל פצועי צה"ל, ארגנתי בת-מצווה ליתומות צה"ל, הקמתי להקת מחול באילת.

יש לי רגשות-אשם כלפי הילדים, על שלא יכולתי להיות אמא במשרה מלאה".

לדעתה, "אשה הנכשלת בתפקיד האמהות, היא כישלון. בכל תפקיד אחר, יש לך מחליף. אם את לא מצליחה כעו"ד, מורה, רופאה, תמיד יהיה מישהו אחר שימלא את התפקיד. אבל אם את נכשלת כאמא, שום אדם מלבדך לא יכול לתקן את המעוות".

בידי האשה-האם נמסרה המשימה הגדולה ביותר לגדל אדם בריא, נורמלי בגופו וברוחו, שיוכל להתפתח יפה ולבנות את החברה. ילד שמרגיש ביטחון באהבת אם, יש לו כוח לגדול ולפרוח, ודומה אהבת אם לקרני השמש המחממת, ומצמיחה. כפסיכולוגית שיקומית טיפלתי בילדים, ואני מקווה שיש כאלה, שעזרתם להם להתגבר על טעויות שאמם עשתה, אבל בסך-הכל, כאשר האם אינה מעניקה את הבסיס הראשוני, החשוב, המספק - אנחנו, אנשי המקצוע, ידנו קצרה מלהושיע".

וכשנשאלה "אל מה את מתגעגעת בבית הנשיא?" - היא ענתה:

"החלומות שלי עכשיו הם: אני מתפללת, שאזכה להגיע לחתונה של הילדים שלי, ושאזכה לנכדים, זה מה שאני רוצה נורא".

בשעה שאדם נמצא ברגע של אמת, ושואל את עצמו, מה עשיתי, מה הערך העיקרי לחיי, מתברר שהדבר היקר ביותר הוא המשפחה, הילדים. אם האם יודעת שהילדים גדלו, והיא מוסרת אותם לידיים נאמנות של בעל אוהב ומסור, או אשה אוהבת ומסורה, אם היא רואה שעתיד ילדיה מובטח בע"ה, זהו הסיפוק והשמחה העיקריים בחייה. ואם בנוסף על כך היא רואה שגם הם זוכים לילדים, להמשכיות הדורות, הרי סיפוקה גדול עוד יותר.

דברים אלה ממחישים באיזו מידה יסוד האישיות הנשית הוא היות אשה ואם כל שאר הדברים הם רק תוספת, בבחינת תכלין לעיקר. אך אם העיקר חסר, לתכלין עצמו אין ערך. "ראשית כל אני אשה, ואחר כך באים כל הדברים הנוספים, לימוד או מקצוע, שיכולים להעשיר את אישיותי".

*

עד כאן לא עסקתי בנערה דתית, אלא בגישה הנשית הכללית. כל נערה, כל בחורה, צריכה לדעת מה עיקר ומה טפל באישיותה. נעבור עכשיו לנערה הדתית.

הדברים שנאמרו באופן כללי, מתאימים גם לבת הדתית. אך במידה מסויימת ההתלבטות כאן יותר קלה.

היסוד של משפחה הוא הרבה יותר מבוסס ועמוק אצל הנערה הדתית.

ביהדות, המשפחה הוא יסוד החיים הדתיים והלאומיים. בתא המשפחתי מועברת ההנחלה של הערכים הדתיים מדור לדור: ערכי שבת וחג, מצוות בין אדם למקום ובין אדם לחברו, כיבוד אב ואם, כשרות ובעיקר השטח שבינו לבינה מותחם ומוגדר כאחד משלושת היסודות העיקריים שביהדות: שבת, כשרות וטהרת המשפחה. ולכן מושרש כל כך עמוק העניין של נישואין והקמת משפחה בחברה היהודית.

עצם הגידול בבית יהודי שלם, יוצר כבר את הבסיס והיסוד להקמת המשפחה.

בית יהודי טוב, שבו קיימת מערכת חיובית של דאגה, מסירות והקרבה לצרכי בני המשפחה, ויחס חיובי ואוהב בין אבא לאמא, הוא

עצמו משמש דגם לחיקוי ומעורר לציפיות דומות לקראת העתיד.

הילד לומד שעיקר היחסים בבית הם יחסי-אנוש חיוביים וכשהוא מתבגר יותר ולומד שנוסף ליחסים הבינאישיים קיימים גם יחסי-אישות, מושג ה"אהבה" שלו כולל יחסי-אנוש בנוסף למשיכה ההדדית.

*

השטח שבינו לבינה נחשב כמקודש במסגרת המשפחה, וטמא מחוץ לנישואין. בין הברכות הנאמרות מתחת לחופה, נאמר: "אשר קידשנו במצוותיו, וציוונו על העריות, ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות לנו על ידי חופה וקידושין".

בכדי שהחתן והכלה יוכלו לזכות בחיי משפחה מקודשים שעליהם נאמר "זכו - שכינה ביניהם", הם צריכים:

(א) ללמוד מגיל צעיר להתנהג בצניעות, ללמוד לשלוט על היצרים המתעוררים, ולהפנים את כל הציפיות לקראת האחד/האחת אותו/אותה ירצו בע"ה להקים את משפחתם בעתיד.

העובדה שמצפים לאחד, מאפשרת לגייס את הכוחות הנפשיים להתעלם מכל מיני פיתויים של חברויות זמניות, המקובלות בחברות שונות.

(ב) להשתדל לפתח אישיות חיובית, המקיימת מצוות בין אדם לחברו, הפתוחה לצרכי הזולת, ושאינה מרוכזת אך ורק ב"אני", כדי שתהיה מסוגלת להקים משפחה שתשרור בה "אהבה ואחוה ושלוה ורעות".

בת שבגיל הנעורים מקפידה על שני יסודות אלה, מסוגלת להגדיר לעצמה מה הן הציפיות שלה ממועמד לבן-זוג בעתיד, מה צריכה להיות אישיותו, כך שיהיה לה קנה-מידה בשביל לבחור את המועמד לנישואין.

בחינת האישיות של בן/בת הזוג הוא עניין ראשוני במעלה, כי זה קובע את המערכת החברתית בין בני הזוג בינם לבין עצמם ובינם לבין ילדיהם בעתיד.

הצניעות ביחסים מאפשרת לבחון ולבדוק את האישיות, בלי להיות מסונוורים על ידי ריגושים וגירוים שקרבה יתרה (-"התאהבות")

מעוררת, וכך היכולת לשקול טובה יותר.
 כמובן שגם אם האישיות תואמת את מרב הציפיות, יש לבדוק
 באיזו מידה נוצרת גם ה"כימיה" ביניהם.

*

הדרך הקצרה ביותר בין שתי נקודות היא הישר.
 אתן עכשיו בתחילת גיל ההתבגרות. במידה שאתן רואות כבר
 עכשיו את המטרה, את ה"לאן?" את הקמת הבית היהודי לנגד עיניכן,
 הרי כל התנהגותכן יכולה להיות מכוונת להגיע אליה בדרך הקצרה
 והטובה ביותר של תרגול בצניעות, שליטה עצמית, ובפיתוח יחסי
 אנוש חיוביים לכל אורך גיל ההתבגרות לשם בניין בית ומשפחה
 בע"ה בעתיד.
 בהצלחה!!!

מהו ההבדל בין עבודה לקריירה?

כבר אמרנו שבימינו מרביתן של הנשים צריכות לעבוד: אחדות
 עובדות בגלל אילוצים כלכליים, ואחרות עובדות, מכיוון שהן אוהבות
 את המקצוע.
 השאלה היא מהו יחסן הבסיסי לבית, לגידול ילדים, ומה יחסן
 לעבודתן?

האשה העובדת, כדי לעזור בפרנסת המשפחה, כדי לאפשר לקנות
 בגד לילד, או רהיט חיוני לבית, אין ניגוד בין עבודתה מחוץ לבית
 ולעבודתה בתוך הבית. המטרה היא אחת: טיפוח הבית. אמנם זה לא
 קל, ורצוי שכל בני המשפחה, כולל הבעל, ישתדלו להיות שותפים
 לעול, ולעזור כמידת האפשר.

ייתכן שישנה תקופה שהאשה מרגישה שבתקופה זו קשה לה
 לעמוד בעול הכפול מבחינה גופנית או מתח נפשי גדול מדי, ואז יש
 הכרח להוריד עד כמה שאפשר את עול העבודה הנוספת, כדי שהיא
 תוכל למלא את הצרכים החיוניים במסגרת הבית.

אשה שאוהבת את עבודתה וגם מעריכה את היותה עקרת בית, יש

סיכוי שהיא תצליח לעמוד במשימה הכפולה.

למשל, אם האשה היא מורה, שאוהבת את ההוראה, שאומרים עליה "היא מורה בדם", כלומר כל גישה היא חינוכית, והיא רואה בעבודתה יעוד, ועבודתה נותנת לה סיפוק, אשה כזאת על אף העבודה המרובה יותר, עצם הסיפוק נותן לה כוח וחיוניות.

או לדוגמא, רופאה שמרגישה שהיא מצילה נפשות, ושמחה על כך. גם כשהיא עובדת הרבה יותר, העבודה המספקת מאפשרת לה למלא את שני התפקידים כאחד: אשה בעלת מקצוע ועקרת בית. כל זה בשעה שהאשה רואה גם את עבודתה במסגרת הבית, כחשובה ומחייבת.

אבל אם אותה מורה או אותה רופאה מזלזלות בתפקיד של עיסוקים בצרכי הבית. אם הן רואות חשיבות רק בעבודתן, במקצוע שהן עוסקות בו, וזה בשבילן עניין של "קריירה", כלומר אמצעי לקידום המעמד האישי שלהן בחברה, בזכות היותה בעלת מקצוע מעולה, כאן ההערכה מבחוץ היא המניע העיקרי, כי כאילו כל כבודה האישי קשור במעמדה המקצועי-חברתי. ברוב המקרים אין לזה סוף, רוצים להתקדם עוד ועוד. אשה כזאת משקיעה את כל מרצה, את כל כוחה בעבודה מחוץ לבית, בשבילה הולדת ילד נוסף זה על חשבון הקריירה, מפריע לה בתוכניותיה, ולכן היא מעוניינת להימנע מזה.

כשהיא חוזרת אחרי העבודה - מחוץ לבית - הביתה, היא כבר מרגישה שהיא את ה"יומית" שלה כבר עשתה. עבודת הבית עכשיו זה כבר עול נוסף מיותר.

כשמשום מה היא חייבת להקדיש לצרכי הבית והילדים יותר זמן, זה מתסכל אותה ומעצבן. אז היא "מקטרת", כי זה מפריע לענייניה.

מצד אחד הילדים מרגישים כאילו הם המפריעים, ה"מיותרים", ואילו מצד שני הדור הצעיר הגדל בבית כזה, לומד מכאן לזלזל מלכתחילה ב"בעלי ביתקייט" (=צרכי הבית) ומתחנך לראות במקצוע את היסוד העיקרי בחיים.

יש קריירה, יש מעמד ויש ייעוד

ייעוד האשה הוא, ראשית כל, הקמת בית ומשפחה, ובהתאם לכך מעמד האשה יוצרת הבית, הדואגת לבני משפחתה - לבעלה ולילדיה - הוא מעמד חשוב ונכבד.

הציבור המודרני רואה בחברה, שבה מספר הנשים העובדות מחוץ לבית גדול יותר, כחברה מתקדמת וחברה מפותחת יותר ומעודד את זה מאוד. "לא רק עיסוק בבית עם הסירים, עם החיתולים, עם תינוקות!" - "שחרור האשה" מכבלי הבית!

חשוב שהאשה תדע להעריך את תפקידה כעקרת בית, כיוצרת בית, כשותפת להקמת הדורות הבאים.

אם הקב"ה מעניק לאשה כישורים, כוחות נפש וגם בריאות הגוף שמאפשרים לה "שלא יכבה בלילה נרה" והיא מצליחה לעמוד במשימה הכפולה והמכופלת, גם של בית וגם של מקצוע, ב"ה על כך, וכל הכבוד לאשה המנצלת את כישוריה וכוחותיה.

אך אם אין אילווצים כלכליים, והאשה מוכנה גם להוריד את רמת החיים ולהסתפק במועט, ובלבד לגדל עוד ילד ועוד ילד, ומוכנה להישאר בבית עם הילדים, לגדלם ולחנכם, והיא מוצאת בזה אושר וסיפוק, אל נראה אותה כאשה "פרימיטיבית" ח"ו, שאינה צועדת עם הזמן.

להיפך. עבודתה החינוכית עם ילדיה מעשירה את נפשה. עולמה הנפשי והרגשי עשיר יותר, וביתה מחנך ליחסי-אנוש ערכיים יותר משכנתה ה"מודרנית", בעלת הילד או שניים, המספקת לילדיה חדר לכל ילד, מרב המותרות, משחקים למכביר, ושבהכרה ומתחת לסף ההכרה לומד, שהוא "מרכז העולם", והכל מגיע לו, ומשום כך מחר בצאתו לרחוב-החיים הוא איש האידיאולוגיה של "אני, כאן ועכשיו".

"אני" - למעני נוצר העולם, העולם מתחיל ממני. "כאן" - לא מעניין אותי מה שנעשה מסביבי, צרכי החברה, העם, העיקר זה צרכי אני וזכויותיי. "עכשיו" - לא מעניין אותי העבר של העם ולא עתידו, ובלבד שאוכל ליהנות עכשיו מחיי.

לא בכדי קבעו רבותינו ברכה לאשה "שעשני כרצונו", שמשמעותה "אני מודה לך-ל, שעשני אשה", שיודעת 'מה חובתי בעולמי' ורואה את עיקר תפקידי בבניין בית נאמן בישראל, בגידול

דור בריא בגופו ובנפשו, ממשיך חולייה נוספת בשרשרת הדורות של עם ישראל".

מה זה שידוך ואיך זה "מסתדר"?

שידוך זו שיטה להכרת בחור או בחורה שהמפגש איננו לשם בילוי, אלא לשם היכרות למטרת נישואין.

למשל, אם יש לך אח, ויש לו חבר טוב, לך יש בת-דודה שלדעתך מתאימה לחבר שלו, אחיך מציע לחבר את בת-הדודה שלו: מספר עליה, על תכונותיה, על כישוריה, על מראה ומציע לחבר שלו להיפגש איתה. "תנסה להיפגש".

כשמציעים שידוך - אין מסתפקים בהצעה לבד. ההורים משני הצדדים מתעניינים, בודקים ושואלים אצל החברים, השכנים והמורים לשעבר, איך הוא המועמד כבן-אדם. חשוב לדעת מה הרקע האישי שלו, האם הוא כשרוני, האם הוא בעל מידות, איך הוא מבחינה חיצונית, גבוה או נמוך, נאה או לא, האם הוא אדם עם מצבי-רוח, או לא? שאלות שהתשובות עליהן יכולות לקבוע מחר את איכות החיים במשפחה.

ואם זה מתאים לכאורה, מציעים להיפגש.

אם בשעת הפגישה ההרגשה היא כבדה ולא נוחה, השיחה איננה קולחת או שיש מרחק בין ההשקפות - אין כימיה - היא איננה מתאימה לו או הוא איננו מוצא חן בעיניה, במקרה כזה בסוף השיחה, אם הוא שואל מתי לקבוע את הפגישה הבאה, היא מציעה לו להתקשר בטלפון. וכשהוא מתקשר היא אומרת, שהיא חושבת שאין הם מתאימים אחד לשני, אומרים יפה "שלום" ונפרדים בלי לפגוע איש ברעהו.

גם אם נפגשים פעם פעמיים, אין זה אומר שמחר מתחתנים. בפגישות מנסים רק להכיר איש את רעהו ע"י שיחות. מדברים בנושאי משפחה, שואלים על העבר, מתעניינים על בני המשפחה, ומתוך כך לומדים איך הוא מתייחס לבני אדם. אם הוא ביקורתי מאוד, מדבר בגנות האחרים או שיש לו עין טובה, והוא מחפש את הצד החיובי שבאדם.

ישנם כאלה, שרוצים כאילו להבליט את החיוב שבעצמם ע"י פגיעה בזולת, אך למעשה שחצן מסוג זה איננו שותף רצוי לחיי משפחה. ייתכן שמחר גם בבית ירצה להרגיש את עצמו כחשוב יותר על ידי זה שיזלזל באשתו ויקניט אותה.

אך אם הם נפגשים כמה פעמים ונעים להם לשבת יחד, השיחה קולחת, וישנה שפה משותפת, השקפות משותפות, פירוש הדבר, שהכימיה מתחילה לפעול ביניהם. וגם אם הם אינם מתאהבים בן-רגע, הרי הם נפגשים עוד פעם ועוד פעם, בוחנים איך העניינים מתפתחים ביניהם, ובמקרים רבים מתברר שגם אם בהתחלה היה קיים רק השיקול ההגיוני-השכלי, הנה במשך הזמן מתחילות לפעול גם ההרגשות.

אם אחרי פגישה יש רצון להיפגש שנית, כשכבר מתחילים לחכות-לצפות לפגישה הבאה, כשלקראת הפגישה קיים מתח חיובי, קצת שמחה, המחשבות מתחילות לעסוק במועמד, חווים מחדש רגעים מסויימים, נזכרים באמרות מסויימות, זה סימן שהכימיה פועלת יפה, העניין הרגשי מתקדם, החיבה מתפתחת, ואפשר להחליט.

בדרך כלל, הבחורים הם הראשונים שמגיעים למסקנה ש"זהו זה!" ואילו הבנות, שהן בדרך כלל בעלות מעצורים חזקים יותר, ומצד שני מצפות להתרגשות גדולה יותר, הן הממשיכות עדיין להסס. במקרים כאלה יש לעודד אותן לא לפחד ולהתקדם.

עיקר האהבה מתפתחת אחרי הנישואין

ראוי לציין, כי אם בן/בת הזוג סימפטי/ת בעיניך, אם קיימת הערכה וחיבה, וההרגשה במפגשים נוחה, ואפילו נעימה, גם אם עדיין אין הרגשה של אהבה עמוקה או התאהבות, כשם שרואים ברחוב, (ואולי הבנות מצפות לכך במעמקי נפשן, בשביל לדעת שאמנם זה "מן השמים") - אפשר כבר לקבוע את האירוסין, כי היחס החיובי בעצם כבר קיים, והצד הרגשי העמוק יותר יבוא ויתפתח אחר כך.

אין לצפות שזוג צנוע, שפיתח מעצורים חזקים בימי נעוריו, שהפגישות הן רק על רקע של שיחות, ושאיננו נוגע אחד בשני, יוכל להרגיש את עצמו "מאוהב מעל לראש" (בהתאם לציפיות שלה). העדר הרגשה זו עכשיו איננה צריכה להפחיד ולמנוע את ההחלטה

להתארס ולהתחתן, כי עם ההחלטה על האירוסין כאילו ניתן אור ירוק ללב, המתיר לפתח את ההרגשה.

הדיונים על עניינים משותפים לקראת החתונה, גם הם מקרבים את הלבבות, ועד לחתונה כבר מרגישים חיבה הדדית והרגשת קרבה שגדלה והולכת, ועיקר האהבה מתפתחת בע"ה במסגרת הנישואין, בתנאי חיים נורמליים של משפחה.

מזל טוב!

איך בעינייך לימוד תורה כסגנון חיים?

השואלת היא כנראה בת שחיה בסביבה ששם ישנם בני ישיבה שלומדים בישיבות עד גיל מבוגר, והאשה היא הנושאת היחידה בעול פרנסת המשפחה, גם כשישנם מספר ילדים בבית.

יש' ראשית כל, לציין, שאיכות החיים של משפחה, שבראשה בן-תורה, הם חיים של תורה ומצוות, קיום מצוות בין אדם לחברו ובין אדם למקום, יחס הערכה לאשה - עקרת הבית ויוצרת הבית - וישנן הרבה נשים, שמוכנות ברצון לשאת בעול של עבודה מחוץ לבית, בכדי שהבעל יגדל בתורה, ויוכל אתר-כך להשרות מרוחו על הבית וגידול הילדים.

ולכן כשנפגשים עם בן-תורה, המציג את עצמו, כמי שרוצה ללמוד כל ימי חייו ומעוניין שאשתו תעבוד אחרי החתונה, יש לבדוק יפה יפה מהי מהותו האמיתית, האם הוא שייך לאלה, שאינם לומדים כל כך בשקידה, אבל ממשיכים ללמוד לאורך שנים בגלל נימוקים מנימוקים שונים, או שהוא באמת בן-תורה ממש, בעל כשרון רציני, הלומד בשקידה, והוא בע"ה יוכל בעתיד להיות רב, או דיין, או ר"מ בישיבה, בן-תורה ש"תורתו אומנותו" ויוכל בע"ה במשך הזמן גם לעשות את תורתו אמצעי לפרנסתו.

גם נתון כזה כדאי שייכלל במסגרת השיקולים של הבת בשידוך לחיוב או לשלילה.

ראיון עם נציגות כיתה י"א ישורון - פתח-תקווה

במסגרת "ערוץ ישורון"

שאלה: מה תפקיד האשה? קריירה, בית, הקמת משפחה?

תשובה: תפקידה למלא את חובותיה, כפי שהקב"ה יצר אותה, עם הייחודיות שבה.

כל אשה ואשה היא ראשית כל בן-אדם. יש לה כשרונות משלה, כישורים משלה, נטיות משלה, והיא יכולה למלא את תפקידה בעולמה באופן הטוב ביותר, בשעה שהיא נותנת לכל הכוחות הפנימיים שלה ביטוי. אם כן, "מאחר שנולדתי אשה, יש לי ראשית כל, תפקיד של בניין בית ומשפחה. לבטא על ידי זה את הנשיות שלי, את השאיפה לאמהות".

בימינו חושבים שבניין בית זה עניין שיכול להיעשות דרך אגב. אפשר שהכל יתנהל כמו עד כה, "רק התחנתי" ו"הבית" יוצר מאליו. כדי שבית יהיה ראוי לשמו ויספק את הצרכים הנפשיים והפיזיים של שני בני הזוג, ועל אחת כמה וכמה כשנולדים ילדים, צריך להשקיע בו מאמצים, רצון טוב וכישורים, להתמודד עם חיים עם בן אדם נוסף, שיש להסתגל אליו וליצור את המשותף, "היחד", "הזוגיות".

ואם נולדים ילדים צריך להשקיע בהם באופן מיוחד, הרבה מאוד אהבה, תשומת-לב, מחשבה, עצבים. צריכים שקט נפשי, שלוות נפש, רצון טוב. המעניין הוא, שעם הולדת התינוק מתפתחת הרגשת האמהות, והאשה כבר איננה בדיוק כמו שהיתה לפני כן. התינוק שזקוק לכל כך הרבה טיפול, שתלוי כולו באמא, מעורר אצל האשה הצעירה מעיין נובע של הרגשות של אהבה ואחריות שלא ידעה ואולי אפילו לא ציפתה תחילה בימי נעוריה שזה קיים בתוכה, ולא מפליאה הגדרה של אשה צעירה אחת, שאמרה "עם הולדת הילד שלי, נולדתי

מחדש כאמא". מתעורר אצלה סדר עדיפויות חדש. כמו שציין אבא צעיר: "אינני יודע מה שקרה לאשתי". היא שהיתה כל-כך אינטליגנטית, שהתעניינה בכל כך הרבה שטחים, עכשיו עוסקת רק בתינוק, וכל מעייניה בו". (אמנם בהמשך הזמן היא הסתגלה, ילדה אחר-כך עוד ארבעה ילדים, וחזרה כעבור זמן גם ללימודיה), אך כל הדברים הללו לא נעשו מאליהם. כל זה חייב התמודדות, התארגנות מחודשת נפשית ומעשית, כדי להצליח במשימות המקבילות בעת ובעונה אחת.

לשם כך נחוצים תנאים. ובהתאם להשקעה, כך התוצאות. אילו זכינו והתנאים החיצוניים, הכלכליים, לא היו קשים כל-כך, ייתכן שחלק גדול מהנשים היו נשארות בבית, מגדלות את הילדים, בלי הדאגה המתמדת למטפלת מוצלחת, או המתח של שעות הבוקר - להעיר את הילדים, להאכילם, ולהריצם לבית הספר עוד לפני שהיא יוצאת לעבודה. הן היו אולי מוכנות לקבל בעצמן בשמחה את הילדים החוזרים הביתה בשעת הצהריים, בלי הצורך לציידם במפתחות הבית והפיכתם ל"ילדי-מפתח".

הן היו כנראה גם מרוצות אילו יכלו לקבל רגועות ושלוות את הבעל החוזר הביתה אחרי עבודה, אחרי מלחמת החוץ שלו, שלרוב קשורה במאמץ ובמתח, ולספק לו בית רגוע ומסודר. אף אחד לא היה מתאמץ יתר על המידה, לרוץ-לרוץ כל היום. זה היה יכול להיות אידיאלי, אך עכשיו אנחנו חיים בעולם שדורש הרבה, עולם של תחרות, עולם בעל דרישות של רמת חיים די גבוהה, שמחייבת גם את האשה להיות שותפה בפרנסת המשפחה.

בנוסף על כך קיים בעולם המודרני אידיאל השוויון בין הגבר והאשה, שאיפה להידמות ולהשתוות לגבר. המקצועות הגבריים נחשבים כמקצועות יוקרתיים, ועבודות הבית מזולזלות.

כבר בגיל התיכון לומדים ומתנכים באותן המסגרות לאותן המטרות, ואז קורה שעד גיל 18 מתנכים את הבנות ואת הבנים בדיוק אותו דבר. טבעי, אפוא, שאחר כך הבנות שפיתחו את יצר הסקרנות שלהן, מתחילות להתעניין בשטחי לימוד נוספים ואף הן רוצות ללמוד ולהתקדם, לגמור אוניברסיטה, לצאת לעבודה ולהשיג קריירה במקצוען בדיוק כמו הגבר.

אך לא כולן מונעות על ידי אותם המניעים, בצאתן לעבודה.

אם האשה יוצאת לעבודה מחוץ לבית בגלל הכורח הכלכלי, ואין היא נהנית מעצם העבודה, היא רק שמחה להביא בסוף החודש את משכורתה הביתה, כי זה מאפשר לה לעזור בפרנסת המשפחה ובסיפוק צרכי הבית, אשה כזאת חוזרת מעבודת-החוץ עייפה ומותשת. קשה לה אחר כך להמשיך לעבוד בבית, בעיקר אם יש לה ילדים קטנים, שאינם מאפשרים לה לנוח מנוחת צהריים. אשה כזאת עבודתה מחוץ לבית הוא עול נוסף, המכביד ממש.

לעומת זאת, אשה האוהבת את עבודתה, שעוסקת בשטח האהוב עליה, עבודתה נותנת לה סיפוק, זה מזרים בקרבה אנרגיה חיובית, הנותן לה כוח, היא איננה חוזרת עייפה כל כך, היא איננה מתוחה, היא שלווה ומסוגלת להמשיך לעבוד אחר כך גם בבית, ולטפל בשלוות נפש ובסבלנות גם בילדיה.

הבעיה מתחילה כשבגלל הנורמה המקובלת שאשה צריכה לצאת לעבודה, גם אותה אשה, שמצבה הכלכלי טוב, והיא בעצם היתה מעוניינת יותר להישאר בבית, מאחר שהיא אוהבת את עבודת הבית, והיתה מוכנה אולי גם ללדת עוד ילד ועוד ילד, ולהקים משפחה, לא נוח לה להישאר בבית, כי זה נראה כאילו בניגוד למקובל.

מצופה ממנה, מאשה אינטליגנטית כמוה, שמקומה מחוץ לבית, ואם היא נשארת בבית - התדמית שלה בעיני החברה, ולפעמים אפילו בעיני בעלה, היא, שהיא, כביכול, איננה מוצלחת מספיק כדי לעסוק בשני השטחים כאחד, בית ועבודה, כשאר חברותיה, וזה מתסכל.

החברה בימינו מודדת את מידת התקדמותה של החברה באחוז הנשים היוצא לעבודה. משק, שבו עובדות, נניח 30% נשים, נחשב למשק מפגר, ואילו משק שבו עובדות 60% או 70% של נשים נחשב כמשק מודרני, בעל כלכלה מתקדמת, כי קנה-המידה הוא מידת היצרנות של המשק.

פעם נפגשתי עם סוציולוגית אחת, שחוקרת את עבודת האשה. תמיד היא חוקרת איך מבנה הבית, מספר הילדים וכד' משפיע על תפוקת עבודת האשה ועל הישגיה בעבודה.

אמרתי לה: הבה, עשי פעם מחקר אחר: בדקי איך עבודת החוץ של האשה משפיעה על הבית: על התפקוד שלה בבית, על האווירה בבית, על מערכת היחסים בינה לבין בעלה, בינה לבין הילדים, על

בריאותה של האשה, על מידת העצבנות שלה וכד'.

את כל זה, בדרך כלל, לא חוקרים בכלל. מתקבל כאילו הרושם, שכל אשה יכולה ומסוגלת להיות "אשת חיל" ולהספיק את הכל.

האלה ששאלתן: מה תפקיד האשה? קריירה, בית, הקמת משפחה? שאלה זו היא כוללנית מדי.

ישנו שוני גדול בתנאים של כל משפחה ומשפחה, ושל כל אשה ואשה. ולכן אי אפשר לקבוע כאן כללים: כל אחת, צריכה לפעול לפי כוחותיה, כישוריה, נטיותיה, השקפת עולמה ותנאיה הכלכליים.

לי נראה, שחשוב מאוד לאשה לבטא, ראשית כל, את עצמה כאשה.

אם היא הצליחה להקים בית נחמד, לגדל ילדים מוצלחים, ביתה רגוע, נעים, שליו, ובנוסף לכך היא מרגישה צורך לספק את צרכיה הנפשיים הרוחניים הנוספים בהתאם לכישוריה ולמקצוע שלה - בבקשה!!

אך אם המניע הוא "קריירה", כלומר מעמד חברתי מכיוון שזה המקובל, ואם לא, היא מרגישה את עצמה נחותה, ובגלל נורמה חברתית זו, היא מוכנה לצמצם את שאיפתה להשקיע יותר בבית, לצמצם את הילודה וכד', זה לא נראה בעיני.

מה דעתך בנוגע להמשך דרכה של הנערה? סדר העדיפויות: שירות לאומי, צבא, או האם בכלל?

בנות השירות הלאומי מתנדבות לשרת ביישובי עולים, בעיירות פיתוח, משרתות במוסדות סעד של קשישים או מוסדות לילדים חריגים, עזרה לילדים חלשים במסגרת בתי הספר, ארגון מועדונים לנוער דתי, וגם בסיוע למשפחות במצוקה, וכך הן מקיימות בהידור מצוות שבין אדם לחברו.

עניין זה של שירות לאומי הוא חשוב מאוד: ראשית כל מבחינת עצם התרומה לנזקקים, ויש לו גם ערך נוסף של תרומה למתנדבת עצמה.

הבת גדלה עד כה בתנאים של חממה, הוריה פינקו אותה, השתדלו "להיטיב" עימה, למנוע ממנה פגישה עם בעיות קשות, צער, ולעתים

קרובות אף מנעו ממנה כל מאמץ, כך שהבת לא היתה צריכה לפתח ולעודד בקרבה כוחות נפש כדי להתמודד עם קשיים ובעיות, הקיימים מחוץ ל"חממה". (דוגמא לכך המספר הרב של הורים המספקים לילדיהם שיעורים פרטיים, ועל ידי זה מונעים מהבנות והבנים את המאמץ לנסות להתמודד לבד עם חומר קצת יותר מסובך. מגישים הכל "לעוס").

אמנם גם בכיתה "ישנה" מחוייבות" לצאת ולהתנדב פעם או פעמיים בשבוע, אם בטיפול בילדים חריגים, חינוך מיוחד או זקנים וכד', אך אין זה דומה ליציאה של הבת מחוץ לבית. ע"י היציאה במסגרת השירות הבת עוברת לעולם אחר לגמרי.

כאן הן מגיעות לעולם שונה: משפחות במצוקה כלכלית, חברתית, יחסי אנוש, בעיות משפחתיות, מחלות, חיים מסובכים ולא קלים, שיש לגייס כוחות נפש, להתאמץ ולהתמודד בשביל להצליח ולשרוד. הן לומדות שהחיים אינם מוגשים על מגש של כסף, כשהכל מוכן, ורק צריך לקבל ולקחת.

כאן הן משמשות "סמכות", הן צריכות למצוא פתרונים ולהוכיח את עצמן, ועל ידי זה הן מפתחות ומחזקות את אישיותן.

פתאום הן מגלות שצפונים בקרבן כוחות נפש, שעד עתה בבית הספר ובבית לגמרי לא הרגישו בהם: יכולת לחפש דרכים איך ניתן לעזור, לייעץ, להקל ולעזור.

אחרי שירות של שנה בשכונות ובעיירות פיתוח, הבנות חוזרות הביתה מבוגרות יותר, אחראיות יותר, רציניות יותר. הן מרגישות באיזו מידה אפשר להקל ולהיטיב לבני אדם, עד כמה עבודתן חשובה. וזה נותן להן סיפוק רב. לא אחת שומעים מפי בת מתנדבת: אנו עובדות קשה מאוד, עסוקות מאוד, אך במידה שאנחנו עובדות יותר ועסוקות יותר, אנחנו מרוצות יותר ונהנות יותר.

לעתים קרובות על ידי הטיפול בשטח מסויים, הבנות מתקשרות לנושא. כך הבת לומדת לדעת איזה מקצוע מעניין אותה והיא אוהבת אותו, היא מבהירה לעצמה במה היא רוצה לעסוק בהמשך חייה. כדי שמצד אחד תוכל למצוא סיפוק בעבודתה, ובנוסף על כך תוכל לתרום עוד ועוד לצרכי החברה. רבים המקרים שאחרי גמר השירות הבת מחליטה ללמוד את מקצוע ההוראה. בריאות או עבודה סוציאלית וכד'

כדי שתוכל בעתיד להתמסר לכך.

כמוכן רצוי שהבנות תהיינה גם במסגרת של הדרכה מצד אחד, ופיקוח מצד שני. ולנו כציבור דתי חשוב שהנוער ביישוב העולים המתלבט בעיית הזהות שלו, ייפגש עם ציבור רציני של בנות דתיות, שעם היותן בנות בוגרות תיכון, משכילות ונבונות, הינן צנועות ודתיות, מקיימות מצוות שבין אדם לחברו ובין אדם לחברה, ומשמשות דוגמא להזדהות.

גיוס הבת לצבא

כאן הבעיה הרבה יותר חמורה. ישנה הרגשה, ובצדק, שכאן המחויבות חזקה יותר. צה"ל - צבא הגנה לישראל. חובת הצבא - הגנה על העם והמדינה הוא דבר חשוב ביותר, ולכן זאת גם מסגרת מחייבת ונוקשה יותר.

הבן נתון בלחצים חזקים של תרגילים קשים ומילוי פקודות, וקשה לו, וכתוצאה מזה נוצר רצון להתפרק, לשחרר מתחים, וזה גורם לניבול פה, למלים גסות, לקישוט חדרים בתמונות פורנוגרפיות ולאווירה המתירנית הקיימת.

מסגרת זו לא נוחה לבן ועוד פחות לבת. בת היוצאת מבית חם ומפנק, למסגרת של ציוויים ופקודות, עוברת משבר קל. היא מתגעגעת ליחס החם שבבית, לאהבה ולמלה טובה. ולכן אם ישנו בבסיס מפקד שאומר לבת-החיילת מלה טובה, זה מחמיא לה, זה "עושה לה טוב", וזה כבר עלול לפתוח פתח ליחסי ידידות קרובים, ולפעמים יותר מזה.

אמנם גם בעיר האווירה אינה משביעה רצון, גם שם האווירה חופשית מדי. אך אם בת עובדת בבנק או במשרד, והיא מרגישה שה"בוס" מגלה לה יחס חם מדי, מעבר לנדרש במסגרת התפקיד, ואין היא רוצה בכך, היא יכולה לעזוב וללכת לעבוד במקום אחר.

בצבא זה לא כך. עצם העובדה שקצין שדרגתו גבוהה יותר, ושהוא בדרך כלל מאוד מוערך ונערץ, הוא זה המקדיש לה תשומת לב, כבר מפחיתה את המעצורים שלה. היא כל כך זקוקה לחום ולתשומת לב, לפיצוי ולניחומים על הלחצים שבצבא ועל המרחק מהבית, עד שבהרבה מקרים קשה לה להתנגד ליחסו החם אליה.

כמובן, הכל תלוי באישיותה ובהשקפותיה הבסיסיות של הבת. בת שברור לה שקשר קרוב בין המינים מקומו רק במסגרת נישואין ומשפחה, ושהשקפותיה מנוגדות למתירנות גם במסגרת האזרחית, תוכל להתמודד ולעמוד נגד הצעות של חברות וידידות ארעיים בצבא (גם כשתנאי השירות שלה קשים). יתר על כן, היא באופן טבעי מקרינה את התייחסותה לנושא, את הסתייגותה הברורה וה"חבר'ה" יודעים "שאיתה אין להתחיל".

באופן כללי אווירה זו איננה מתאימה לשום בת, גם לא לבת החילונית.

אמנם ישנה חובה לדאוג לעם ולשרת אותו, אך אין זה מרוכז בשנתיים אלו של הצבא בלבד. אשה היולדת מספר גדול יותר של ילדים ומקימה משפחה יציבה ובריאה, גם זה שירות לעם ולארץ. ושירות זה נמשך במשך שנים מתוך מאמץ בלתי פוסק ביום ובלילה.

אם נצרף לכך את האפשרות של תרומה במסגרת השירות הלאומי הרי תרומתה לעם ולחברה היא בכל השנים ובכל התנאים. אשה כזאת תורמת את תרומתה לא פחות ואף יותר מחיילת של שנתיים, המסתפקת בשני ילדים ולא יותר.

כשמדברים על אי-שירות של בנות דתיות מתייחסים גם לעובדה, שהבת הדתית יכולה "להתקלקל". הואילי נא להתייחס לכך

הסכנה היא באווירה המתירנית הכללית. היא אינה רצויה בשביל אף בת ישראל, בין אם היא דתית או איננה דתית. אך הבת הדתית, החייבת להימצא במסגרת של שליטה עצמית ומעצורים, ואווירה טהורה, בה זה פוגע הרבה יותר.

שמעתי פעם מפי סגן-אלוף דתי, שהרצה בפני מחנכים דתיים. הוא אמר: יש להדגיש בפני הבנים ההולכים לצבא נקודה אחת עיקרית: להשתרין תיכף עם בואם נגד ניבול-הפה הנוהג בין החיילים, ולשמור על טהרת הלשון. כי ברגע שהבחור, השונה מכולם בהתנהגותו, מרגיש לא נוח בשפתו השונה משלהם, והוא מתחיל לחקות אותם, ולדבר בלשון גסה כמו כולם, זאת היא תחילת ההידרדרות.

בת הנמצאת בצבא באווירה כזאת היא מושפעת, היא אמנם מרגישה לא בנוח, לא-טוב לה ככה. אך אם היא רוצה להיות כמו כולם, היא מתחילה לדבר כמותם, וזו תחילת ההידרדרות. זה פוגע במהות הנשית שלה, של עדינות, של טהרה, שאצלנו זה נחשב לפגם גדול מאוד, ואנחנו רואים את זה בחומרה רבה. לכן מתקבל הרושם, שכאילו הסכנה לבת הדתית גדולה יותר, כי אנחנו מגנים את זה יותר.

איך את רואה את עניין הקמת השיכונים המיוחדים של הציבור הדתי? האם אין זו הקצנה?

הקמת השיכונים המיוחדים של הציבור הדתי לא התחילה מהיום. כבר עם קום המדינה ועוד לפני כן הקימו מושבים וקיבוצים דתיים, כדי ששם יוכלו לחיות חיים יהודיים ייחודיים, שתהיה מורגשת שם אווירת שבת, שילדים יראו דוגמא של תפילה בציבור שלוש פעמים ביום, שכל הילדים יהיו יוצאי בתים דתיים ויתנהגו בהתאם. כל אחד, מבוגר ועל אחת כמה וכמה ילד, מרגיש בטוב, בשעה שהוא חי בחברה שדומה לו, ושאיננו מרגיש את עצמו בודד וחריג.

כך הילד לומד כבר בגיל צעיר להתחנך לקיום מצוות מעשיות מתוך הרגשה של פשטות ושלווה נפש, בלי שמעסיקה אותו השאלה: מדוע לי אסור לנהוג כך וכך ולילד השכן מותר? מדוע הורי הילד הזה נוסעים לים בשבת, ואנחנו לא? (שאלות שבגיל צעיר אין הוא מסוגל להבין את ההסברים על כך).

אנחנו שגרים בכפר, יודעים שכשרוצים לשתול שתיל של עץ רגיש, סובטרופי, מגינים עליו בהתחלה על ידי שקים מסביב. שקים אלה מגינים עליו מרוחות חזקות, משמש חזקה, ורק כשהשתיל גדל, מתפתח ומכה שורשים עמוקים יותר, חושפים אותו לתנאים הרגילים או מעבירים אותו למקום אחר.

אותו דבר גם בשטח החינוכי. בה במידה שחינוך דתי זה נמשך יותר זמן, אישיות הילד או הנער מתגבשת, מתבססת ההשקפה, נוצר קנה-מידה איך לבחון את התנהגות הזולת, להסתייג ממנו בשעת הצורך וכך לומדים להתמודד עם המציאות השונה.

ייתכן שבחור או בחורה, מבוגרים קצת יותר, יכולים אולי לגור גם בשכונה חילונית (אם כי לא תמיד זה נוח), והם כבר חזקים מספיק כדי

להתמודד עם בעיות, ולא להיות מושפעים מהאווירה הכללית.

אך זוג צעיר דתי אחרי הנישואין, כשהוא רוצה לבנות את ביתו, הוא מחפש מקום מגורים כזה, ששם יוכל ביתר קלות לגדל בע"ה את ילדיו בעתיד. הם מחפשים סביבה מתאימה, שכונה דתית, או מצטרפים להקמת שכונה דתית חדשה, שבקרבת מקום קיים גם בית כנסת, גן ילדים דתי, ובית-ספר דתי.

אין כאן שום הקצנה, אלא עקביות בחיפוש הדרך הטובה ביותר לחיות חיים יהודיים מלאים יותר וחיפוש סביבה מתאימה לחינוכו של הדור הבא.